

Leefbaarometer meting 2008

Eerste uitkomsten en methodische verantwoording

In opdracht van:

Ministerie van VROM / Wonen, Wijken, Integratie

K. Leidelmeijer (RIGO)

G. Marlet (Atlas voor Gemeenten)

m.m.v.

C. van Woerkens (Atlas voor Gemeenten)

N. van den Berg (Atlas voor gemeenten)

M. Bosker (Atlas voor gemeenten)

H. van der Reijden (RIGO)

R. Schulenberg (RIGO)

E. Cozijnsen (RIGO)

J. van Iersel (RIGO)

mei 2009

RIGO Research en Advies BV

De Ruyterkade 139

1011 AC Amsterdam

telefoon 020 522 11 11

fax 020 627 68 40

<http://www.rigo.nl>

Atlas voor gemeenten

Stichting Atlas voor gemeenten

Postbus 9627 3506 GP Utrecht telefoon 030-2656438

fax 030-2656439

Rapportnummer: P11030

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	1
2	RESULTATEN	3
2.1	ONTWIKKELING VAN DE LEEFBAARHEID	3
2.2	INVLOED VAN DIMENSIES	4
2.3	INVLOED CONJUNCTUUR	6
2.4	LOKAAL	9
3	METHODISCHE VERANTWOORDING	19
3.1	NIEUWE WOONGEBIEDEN	19
3.2	ONTBREKENDE GEGEVENS	21
3.3	VERANDERDE GEGEVENS	21
3.4	GEVOELIGHEID ONTWIKKELING IN KLASSEN	30
3.5	AANVULLENDE SELECTIES EN CONTROLE	32
	BIJLAGE: INDICATOREN PER DIMENSIE	35

1

Inleiding

De Leefbaarometer is een instrument dat op basis van objectief vaststelbare omgevingscondities een indicatie geeft van de leefbaarheid vanuit het perspectief van de bewoners. De instrumentontwikkeling is uitgebreid beschreven in het document *De Leefbaarometer - Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken: rapportage instrumentontwikkeling*, dat kan worden gedownload op <http://www.vrom.nl/leefbaarometer>.¹ De instrumentontwikkeling is vergezeld van een eerste meting met als peildatum 1-1-2006. Aansluitend zijn zogenaamde ‘terugmetingen’ beschikbaar gemaakt voor de jaren 2002 en 1998.² De methodische verantwoording daarvan kan eveneens op <http://www.vrom.nl/leefbaarometer> worden gedownload.

In deze rapportage vindt u een eerste indruk van de uitkomsten van de meting 2008 - de eerste update van de Leefbaarometer na de instrumentontwikkeling - en de methodische verantwoording voor de meting 2008. De uitkomsten worden op hoofdlijnen beschreven. In een separate rapportage zal uitgebreid worden ingegaan op de ontwikkelingen in Nederland in het afgelopen decennium. Daarin zal ook worden stilgestaan bij de oorzaken van de verschillende ontwikkelingen in gebieden en de omstandigheden in enig jaar die in positieve of negatieve zin bijdragen aan ontwikkelingen in de daaropvolgende periode.

De actualisering van de Leefbaarometer is uitgevoerd in opdracht van VROM/WWI en begeleid door een commissie bestaande uit S. Boksic (projectleider, VROM/WWI/K&V), A. Verweij (VROM/WWI/K&V), H. ten Caten (gemeente Eindhoven), J. van den Heuvel (gemeente 's Hertogenbosch), J. Visser (gemeente Dordrecht) en W. van der Zanden (COS, gemeente Rotterdam).

voetnoot

- ¹ K. Leidelmeijer, G. Marlet e.a., *De Leefbaarometer; Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken - rapportage instrumentontwikkeling*, RIGO en Atlas voor Gemeenten i.o.v. VROM/WWI, Amsterdam, 2008.
- ² K. Leidelmeijer en G. Marlet. *Terugmetingen met de Leefbaarometer: 1998 en 2002, methode*, RIGO en Atlas voor Gemeenten i.o.v. VROM/WWI, Amsterdam, januari 2009.

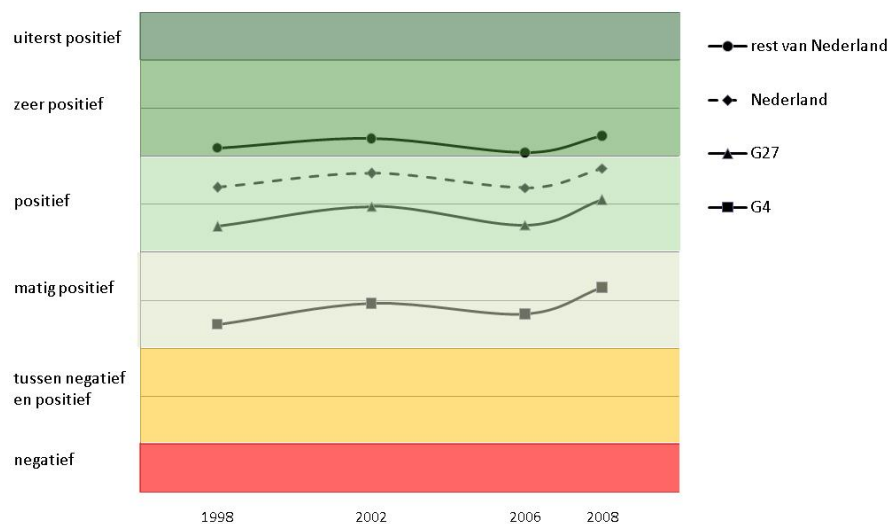
2

Resultaten

2.1 Ontwikkeling van de leefbaarheid

De score op de Leefbaarometer heeft zich voor Nederland als geheel in de periode 2006-2008 gunstig ontwikkeld (zie figuur 2-1). In het bijzonder in de G4 en de G27 zijn de ontwikkelingen zeer positief geweest. Maar ook daarbuiten is de leefbaarheid er gemiddeld genomen op vooruitgegaan.

figuur 2-1 Ontwikkeling Leefbaarometer (1998-2008)

De gemiddelde scores geven niet meer dan een globaal beeld van de veranderingen. Het beeld wordt wat scherper als de verandering in de verdeling over de klassen in beeld wordt gebracht (Tabel 2-1). Dan zien we dat in het bijzonder bij de gebieden die in 2006 als zeer negatief of negatief waren gekenmerkt een flink aandeel een gunstiger score heeft gekregen. De verbetering is zodanig dat meer dan de helft van deze gebieden is vooruitgegaan. In het geval van de zeer negatieve

gebieden is zelfs driekwart – gemeten naar het aantal mensen in die gebieden - er zoveel op vooruitgegaan dat men niet meer in de klasse ‘zeer negatief’ maar in de klasse ‘negatief’ of ‘matig’ uitkomt. De positieve ontwikkelingen beperken zich niet tot de gebieden die in 2006 nog negatief scoorden. Over de gehele linie is er sprake van een verbetering die ertoe leidt dat in de periode 2006-2008 voor 23% van de mensen de leefbaarheid erop vooruit is gegaan en voor slechts 3% de leefbaarheid is verminderd. Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat als we naar de gemiddelde cijfers kijken, die verbeteringen wel binnen normale grenzen blijven. Zo is er in de afgelopen 10 jaar geen klassenoverschrijdende verandering geweest. De G4 scoren bijvoorbeeld nog steeds matig positief, ondanks de duidelijke verbeteringen.

Tabel 2-1 Verandering van de verdeling (personen) over klassen in de Leefbaarometer van 2006 naar 2008

		Leefbaarometer 2008								
		zeer negatief	negatief	matig	matig positief	positief	zeer positief	uiterst positief		
Leefbaarometer 2006	zeer negatief	20,8%	64,7%	13,7%	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	100%	
	negatief	0,9%	38,1%	58,4%	2,5%	0,0%	0,0%	0,0%	100%	
	matig	0,0%	1,2%	50,5%	47,3%	0,9%	0,0%	0,0%	100%	
	matig positief	0,0%	0,0%	1,5%	57,2%	41,0%	0,3%	0,0%	100%	
	positief	0,0%	0,0%	0,0%	1,2%	69,9%	28,7%	0,1%	100%	
	zeer positief	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,5%	87,8%	8,7%	100%	
	uiterst positief	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	17,7%	82,0%	100%	
Totaal 2008		0,1%	1,2%	4,3%	10,6%	30,4%	45,0%	8,4%	100%	

2.2 Invloed van dimensies

De score op de Leefbaarometer kan worden uiteengelegd in een zestal dimensies. Deze zes dimensies bestaan onder meer uit de volgende indicatoren:

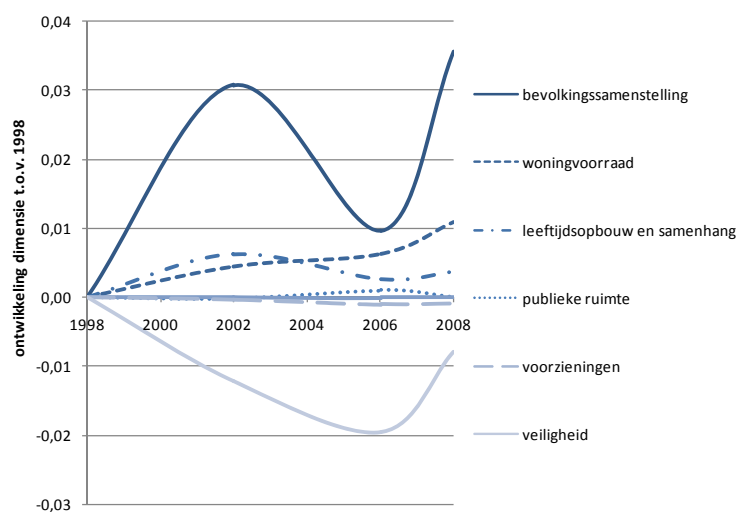
- 1 Dimensie woningvoorraad: woningdichtheid, woningtype, bouwperiode.
- 2 Dimensie publieke ruimte: water in de omgeving, geluidsoverlast, waarde verkochte huurwoningen, sloop van woningen.
- 3 Dimensie voorzieningen: nabijheid supermarkt, nabijheid bankfiliaal, nabijheid groot winkelcentrum.
- 4 Dimensie bevolkingssamenstelling: werkloosheid, inkomensniveau, opleidingsniveau, afkomst.
- 5 Dimensie leeftijdsopbouw en sociale samenhang bevolking: verhuizingen, huishoudensamenstelling, leeftijdsopbouw.
- 6 Dimensie veiligheid: overlast, verstoringen openbare orde, vernielingen, geweldsmisdrijven, diefstal uit auto's.

In de bijlage staan per dimensie alle gebruikte indicatoren opgesomd, inclusief de peildatum voor deze meting.

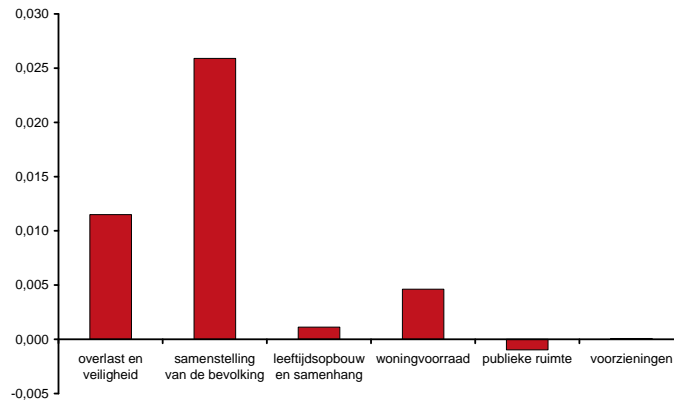
De verbetering van de score op de Leefbaarometer komt tot stand door een gunstige ontwikkeling op meerdere dimensies. Dat is weergegeven in figuur 2-3 en figuur 2-2. In die figuren is de (ontwikkeling van) de partiële bijdrage van de verschillende dimensies aan de totale score op de Leefbaarometer weergegeven. Figuur 2.3 laat bijvoorbeeld zien dat de gemiddelde score op de Leefbaarometer tussen 1998 en 2002 met ongeveer 0,03 is toegenomen als gevolg van veranderingen in de bevolkingssamenstelling.

figuur 2-2 Bijdrage dimensies aan ontwikkeling totaalscore van de Leefbaarometer ten opzichte van 1998

Vooraf de dimensie bevolkingssamenstelling en veiligheid blijken verantwoordelijk te zijn voor de gunstige ontwikkeling van de score op de Leefbaarometer tussen 2006 en 2008 (zie figuur 2-3). Maar ook leeftijdsopbouw en samenhang en woningvoorraad dragen bij aan de gunstige ontwikkeling. Onder die gunstige ontwikkelingen op de dimensies gaan specifieke veranderingen van indicatoren schuil. In de dimensie leeftijdsopbouw en samenhang is bijvoorbeeld het aandeel ouderen toegenomen evenals het aandeel gezinnen met kinderen. Beide hebben een klein positief effect op de score van de Leefbaarometer.

figuur 2-3 Bijdrage van de dimensies van de Leefbaarometer aan de positieve ontwikkeling tussen 2006 en 2008

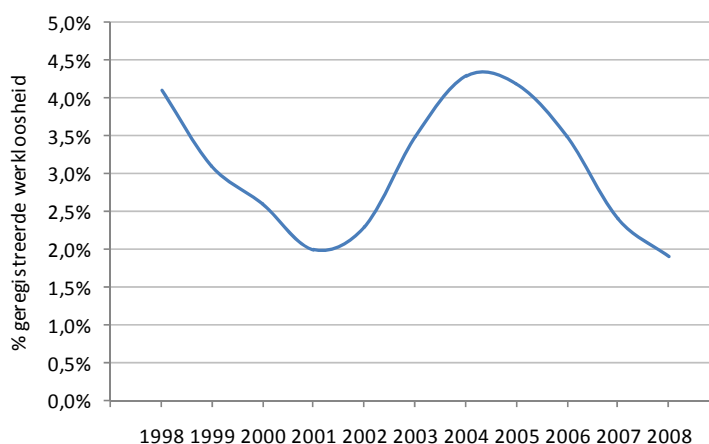
In de dimensie woningvoorraad is het positief voor de score op de Leefbaarometer dat het aandeel sociale huurwoningen is afgenomen en dat de prijs van verkochte huurwoningen zich gunstig heeft ontwikkeld ten opzichte van de algemene kooprijsoontwikkeling. De ontwikkeling op de dimensie 'woningvoorraad' laat een continue positieve ontwikkeling zien (figuur 2-2).

De score op de dimensie bevolkingssamenstelling fluctueert sterk in de tijd. Een belangrijke reden daarvoor is de component 'werkloosheid' binnen deze dimensie. Daar gaan we in de volgende paragraaf nog wat verder op in. De verbetering op de dimensie veiligheid is een trendbreuk (zie figuur 2-2). Tot 2006 is er sprake geweest van een verslechtering op deze dimensie. Tussen 2006 en 2008 is er echter sprake van een substantiële verbetering. Die verbetering is in het bijzonder terug te voeren op een vermindering van de overlast.

2.3 Invloed conjunctuur

De ontwikkeling van de werkloosheid in de periode 1998-2008 is weergegeven in figuur 2-4. Daarin is goed te zien dat het aandeel van de beroepsbevolking dat als werkloos geregistreerd is, sterk fluctueert in de tijd.

figuur 2-4 Ontwikkeling van de geregistreeerde werkloosheid in Nederland 1998-2008

Bron: CBS

Dat conjuncturele verloop werkt door in de dimensie 'bevolkingssamenstelling' van de Leefbaarometer en daarmee ook in de eindscore. Deze constatering roept twee vragen op die beantwoording behoeven:

- 1 Leidt de variatie in leefbaarheid als gevolg van de veranderingen in de werkloosheid tot een terechte weergave van de werkelijkheid of zou ervoor moeten worden gecorrigeerd?
- 2 Wat mag- in het licht van de huidige economische ontwikkelingen – worden verwacht van de ontwikkelingen in de leefbaarheid in de nabije toekomst?

2.3.1 Invloed van werkloosheid terecht of niet?

De vraag of de variatie in leefbaarheid als gevolg van de veranderingen in de werkloosheid leidt tot een terechte weergave van de werkelijkheid of dat ervoor zou moeten worden gecorrigeerd, is niet eenvoudig te beantwoorden. Vooralsnog gaan we er om conceptuele redenen vanuit dat de invloed van de conjunctuur valide is. Het is om allerlei inhoudelijke redenen aannemelijk dat het aandeel niet-werkende werkzoekenden in een gebied een directe relatie heeft met de leefbaarheid in dat gebied. Recente analyses zoals in de VROM-publicatie 'Kwaliteit van buurt en straat – tussen feit en fictie'³ bieden ook verdere ondersteuning voor deze relatie. Of dat aandeel werklozen in een buurt door macro- of micro-ontwikkelingen wordt veroorzaakt, doet er in dat licht minder toe.

Verder laten modelschattingen op andere jaren dan 2005/2006⁴ een vergelijkbaar grote invloed zien van de indicator niet-werkende werkzoekenden op verschillende

voetnoot

³ Leidelmeijer, K., J. van Iersel en I. Giesbers, *Kwaliteit van buurt en straat – tussen feit en fictie*, RIGO i.o.v. VROM WWI, Den Haag, januari 2009.

⁴ Zoals in de voorstudies en voorlopers van de Leefbaarometer zoals *Leefbaarheid van wijken* (K. Leidelmeijer en F. Pinkster, RIGO i.o.v. VROM/DGW, 2004), het 'early warning' systeem

operationalisering van leefbaarheid. Als correctie aan de orde zou zijn, dan zou bijvoorbeeld in tijden van laagconjunctuur die invloed minder groot moeten zijn dan in tijden van hoogconjunctuur. Vooralsnog is daar geen ondersteuning voor te vinden.

In de praktijk is het waarschijnlijk vooral de neerslag van macro-ontwikkelingen op het niveau van de wijken die indicatief is voor de ontwikkelingen in de leefbaarheid. Niet alle wijken hebben in dezelfde mate 'last' van een neerwaartse conjunctuur. Evenmin zal in alle wijken in dezelfde mate worden geprofiteerd van een gunstige economische ontwikkeling. Het is juist dat soort verschillen in ontwikkeling die op het lage schaalniveau waar de Leefbaarometer voor is bedoeld goed zichtbaar worden.

2.3.2 Verwacht effect van de recessie

De gunstige ontwikkelingen op de Leefbaarometer tussen 2006 en 2008 weerspiegelen mede het gunstige economische klimaat van 2008. Nog geen jaar later is die situatie echter drastisch veranderd onder invloed van de wereldwijde recessie. Het CPB verwacht zelfs dat de werkloosheid in 2010 zal toenemen tot ongeveer negen procent van de Nederlandse beroepsbevolking.⁵ In het licht van de ontwikkelingen in het afgelopen decennium is dat een enorme toename die vermoedelijk ook op de leefbaarheid van invloed zal zijn.

Om enig gevoel te krijgen voor het effect van die ontwikkeling is een globale inschatting gemaakt van de scores op de Leefbaarometer in 2010, voor het geval alleen de werkloosheid verandert tot het niveau dat door het CPB wordt voorspeld (675.000 werklozen).⁶ Er is van uitgegaan dat die toename van de werkloosheid vooral plaatsvindt in de delen van het land waar de inwoners het meest afhankelijk zijn van de sectoren die in de recessie de hardste klappen krijgen: maakindustrie, transport, bouwnijverheid en banken & beleggingsinstellingen. Met een ruimtelijk verdeelmodel is bepaald in welke Nederlandse steden de werkloosheid het meeste toeneemt.⁷ Die procentuele toename van de werkloosheid per stad is gelijkelijk over de 6-positie-postcodegebieden in die steden verdeeld. Vervolgens is voor al die gebieden een nieuwe score op de Leefbaarometer berekend met het voorspelde aandeel werklozen. Het effect van deze doorrekening is zichtbaar gemaakt in Tabel 2-2.

(G.A. Marlet en C.M.C.M. van Woerkens, 2007: *Op weg naar Early Warning. Omvang, oorzaak en ontwikkeling van problemen in de wijk* (Stichting Atlas voor gemeenten, Utrecht) en de APK voor wijken (J. van Iersel, K. Leidelmeijer en A. Schijf, 2006: *APK voor wijken; instrumentontwikkeling*, RIGO i.o.v. VROM, Amsterdam).

⁵ Centraal Planbureau, Centraal Economisch Plan 2009 (Den Haag).

⁶ Centraal Planbureau, Centraal Economisch Plan 2009 (Den Haag).

⁷ Zie voor een uitgebreide beschrijving van de gehanteerde methode: G.A. Marlet, C.M.C.M. van Woerkens, 2009: *Atlas voor gemeenten 2009*. Thema: Werk (VOC Uitgevers, Nijmegen).

Tabel 2-2 Invloed van de toename van de werkloosheid tot 2010 op de verdeling (personen) over klassen in de Leefbaarometer (verschil 2008 en raming 2010)

		Leefbaarometer 2010 (o.b.v. CPB-raming werkloosheid)							
		zeer negatief	negatief	matig	matig positief	positief	zeer positief	uiterst positief	
Leefbaarometer 2008	zeer negatief	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
	negatief	43,0%	57,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
	matig	0,9%	35,1%	64,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
	matig positief	0,0%	0,2%	27,8%	72,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100%
	positief	0,0%	0,0%	0,1%	18,4%	81,5%	0,0%	0,0%	100%
	zeer positief	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	20,5%	79,4%	0,0%	100%
	uiterst positief	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	24,4%	75,6%	100%
Totaal 2010		0,7%	2,2%	5,7%	13,2%	33,8%	37,9%	6,4%	100%

De scores op de Leefbaarometer verslechteren als gevolg van de toenemende werkloosheid naar verwachting flink. Ook hier geldt dat dit uiteindelijk doorwerkt in alle klassen. Maar er zal in het bijzonder een flinke groep wijken, die vanuit 'zeer negatief' waren opgeklommen naar 'negatief', weer terugvallen in 'zeer negatief'. Per saldo zal – zo is de verwachting als alleen de werkloosheid zal toenemen conform het gehanteerde CPB-scenario – het aantal inwoners in gebieden in de slechtste leefbaarheidsklassen nog iets uitstijgen boven de aantallen in 2006. De verbetering in de leefbaarheid sinds 2006 wordt daarmee weer tenietgedaan. Vermoedelijk is het negatieve effect echter nog groter omdat onder invloed van de economische ontwikkelingen ook allerlei andere indicatoren (zoals op de dimensie overlast en veiligheid) zich negatief kunnen gaan ontwikkelen. Die zijn in deze berekeningen nog constant gehouden. Ook mag worden verwacht dat de werkloosheid niet gelijk in de verschillende wijken in de steden zal neerslaan (zoals in deze berekeningen is aangenomen). Gebruikelijker is het dat de 'slechtere wijken' meer worden getroffen. Dat zou er dan toe leiden dat een nog groter aantal wijken in de (zeer) negatieve scores uitkomt.

2.4 Lokaal

De weergave van de ontwikkelingen op lokaal niveau (clusters) kan worden ontleend aan de kaartbeelden zoals die ook op www.vrom.nl/leefbaarometer kunnen worden gevonden. We geven hierna ter illustratie een beeld van de leefbaarheidsituatie in 2008 en de ontwikkeling die eraan is voorafgegaan voor een aantal plaatsen.

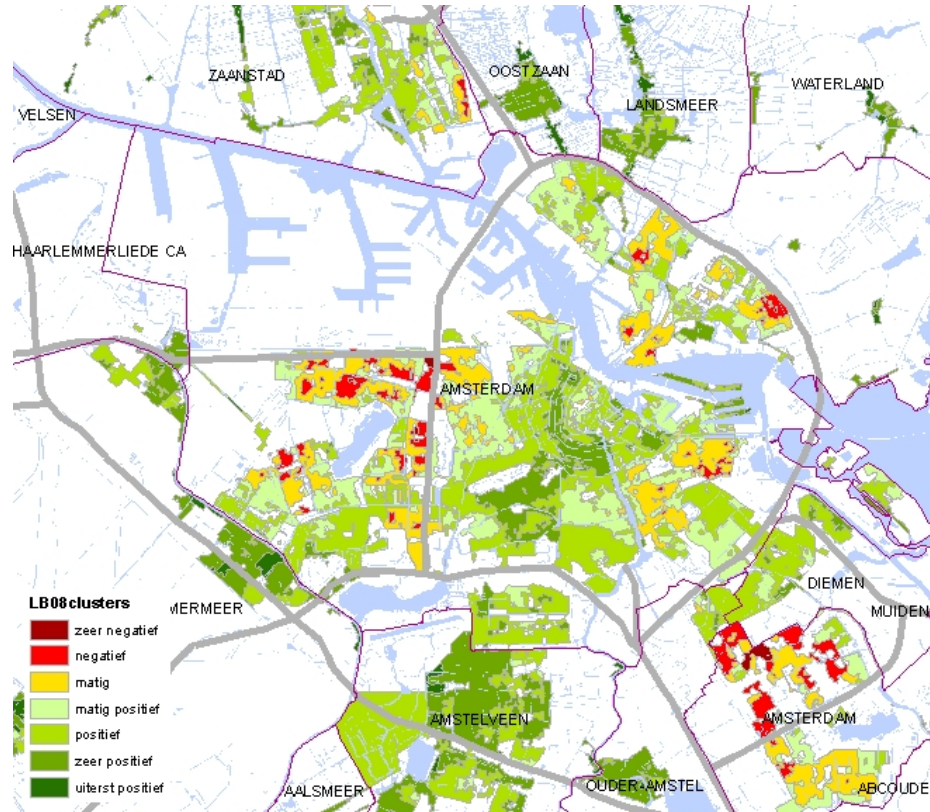
De ontwikkelingen zijn weergegeven voor de periode 2002-2008 of voor 1998-2008 (zie paragraaf 3.4 voor de operationalisering van de ontwikkelingen). Voor de kortere periode 2006-2008 overheerst de positieve ontwikkeling in vrijwel alle gebieden als gevolg van de combinatie van een sterk teruglopende werkloosheid en een verbetering van de veiligheid.

Uit de kaartbeelden kan worden opgemaakt dat de ontwikkelingen op lokaal niveau groot kunnen zijn en binnen een stad sterk kunnen verschillen tussen het ene en het andere gebied. Daarbij is er ook een duidelijke variatie te ontdekken in de mate waarin de lokale ontwikkelingen over deze perioden meeliften met de conjuncturele ontwikkelingen of zich daar juist aan weten te onttrekken.

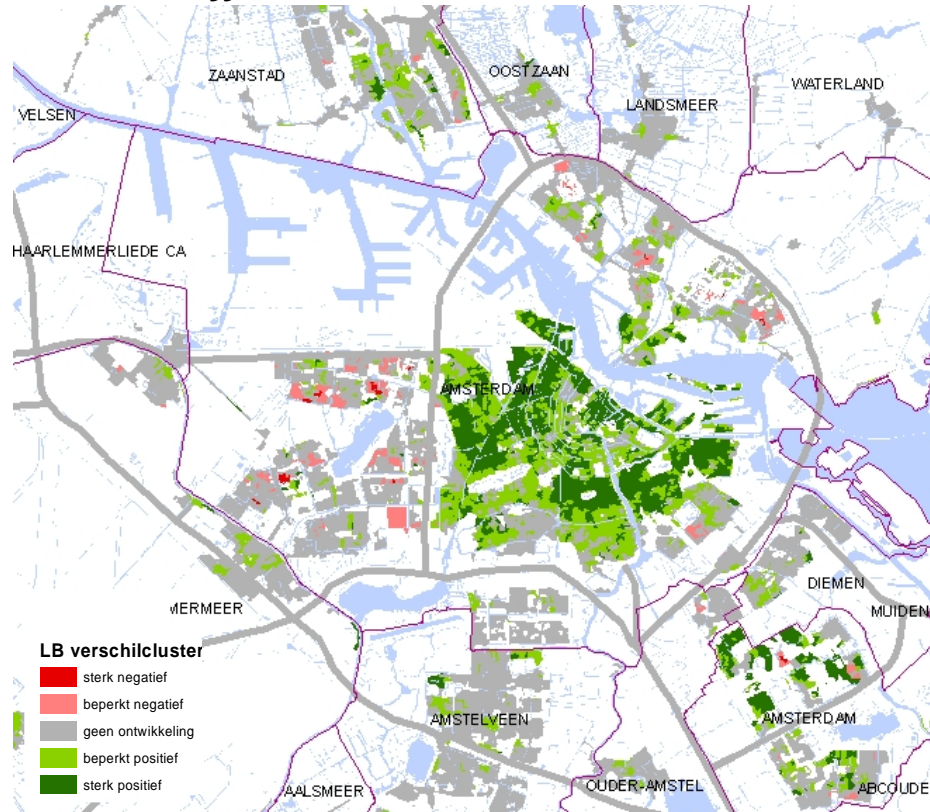
De kaartbeelden zijn van:

- Amsterdam e.o.
- Rotterdam e.o.
- Drechtsteden
- Arnhem e.o.
- Tilburg en Breda
- Eindhoven en Helmond
- Den Haag e.o.
- Den Bosch e.o.

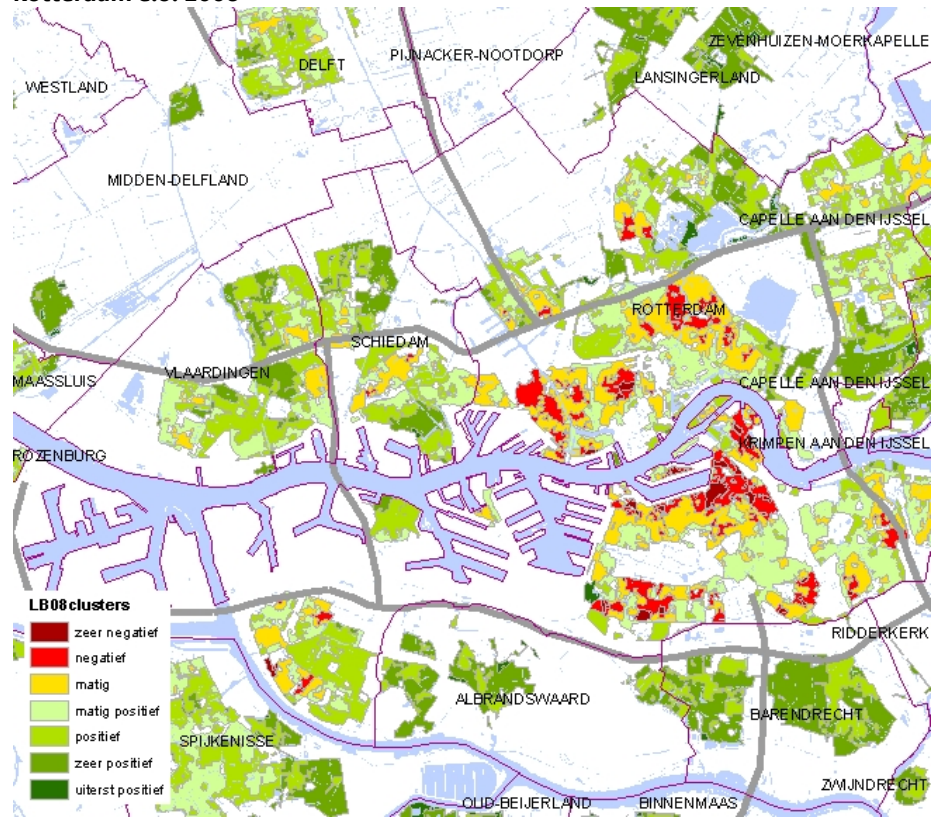
Amsterdam e.o. 2008

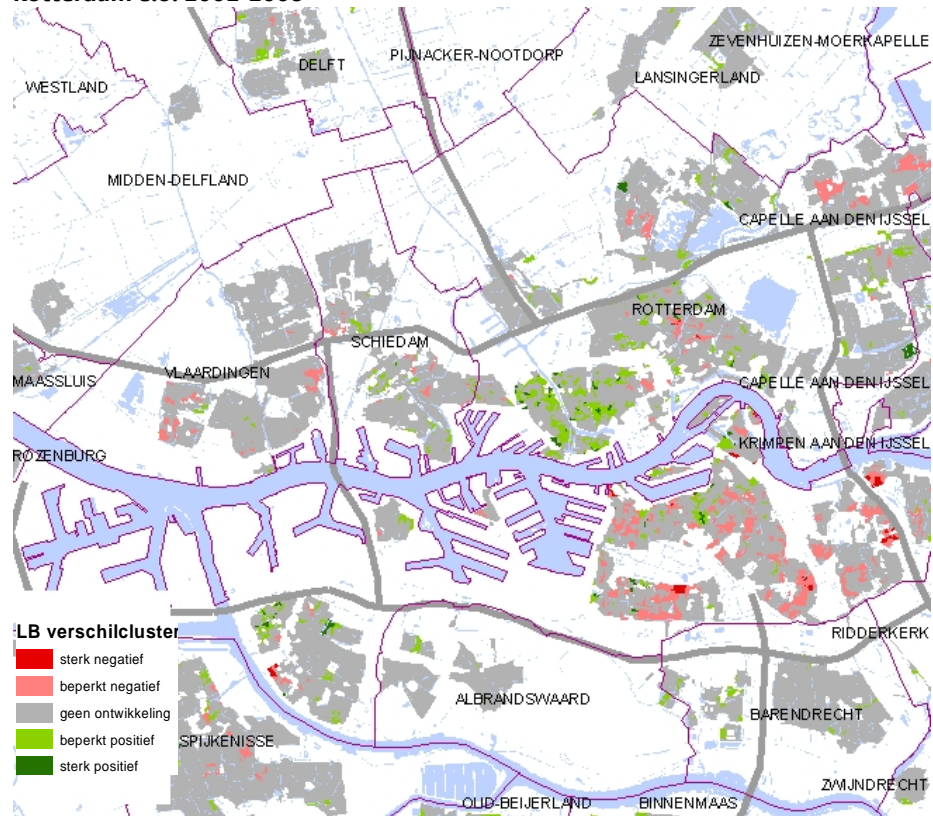
Amsterdam e.o. 1998-2008

Rotterdam e.o. 2008

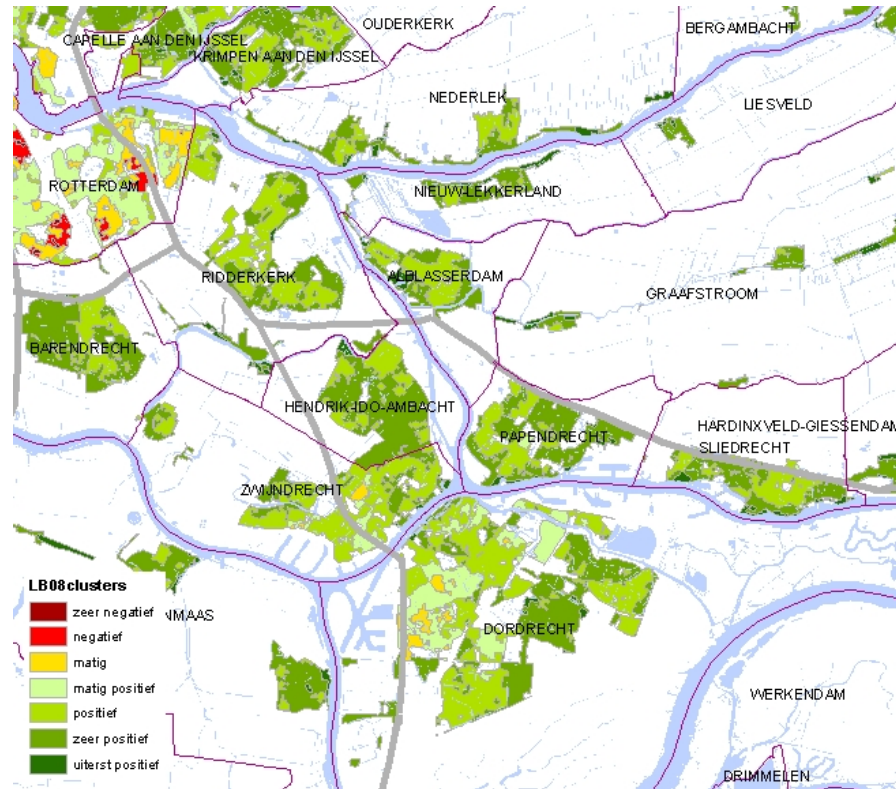

Rotterdam e.o. 2002-2008

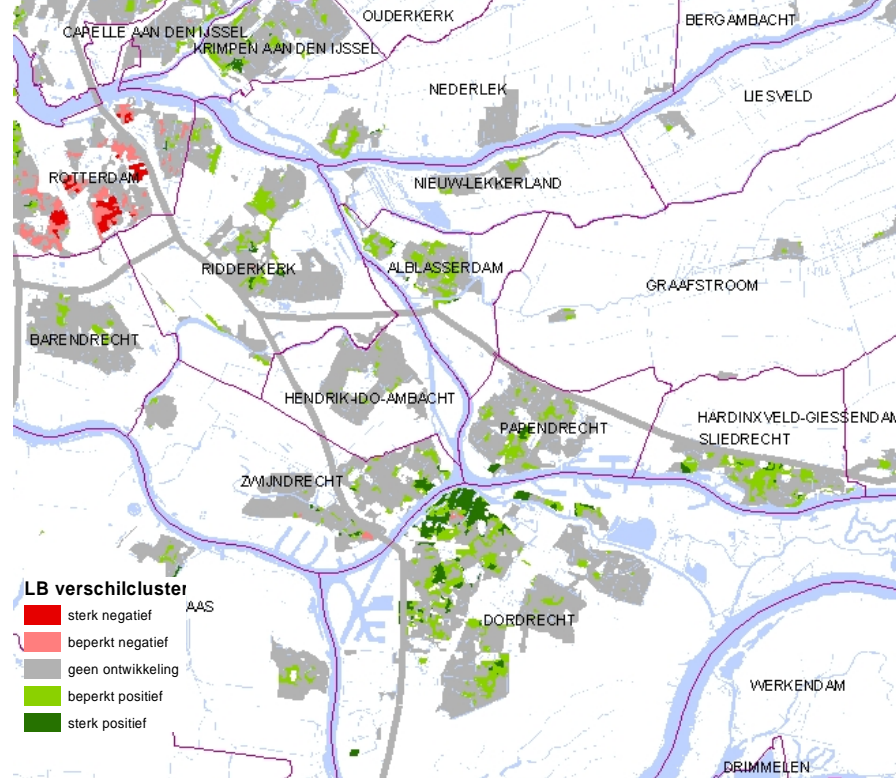

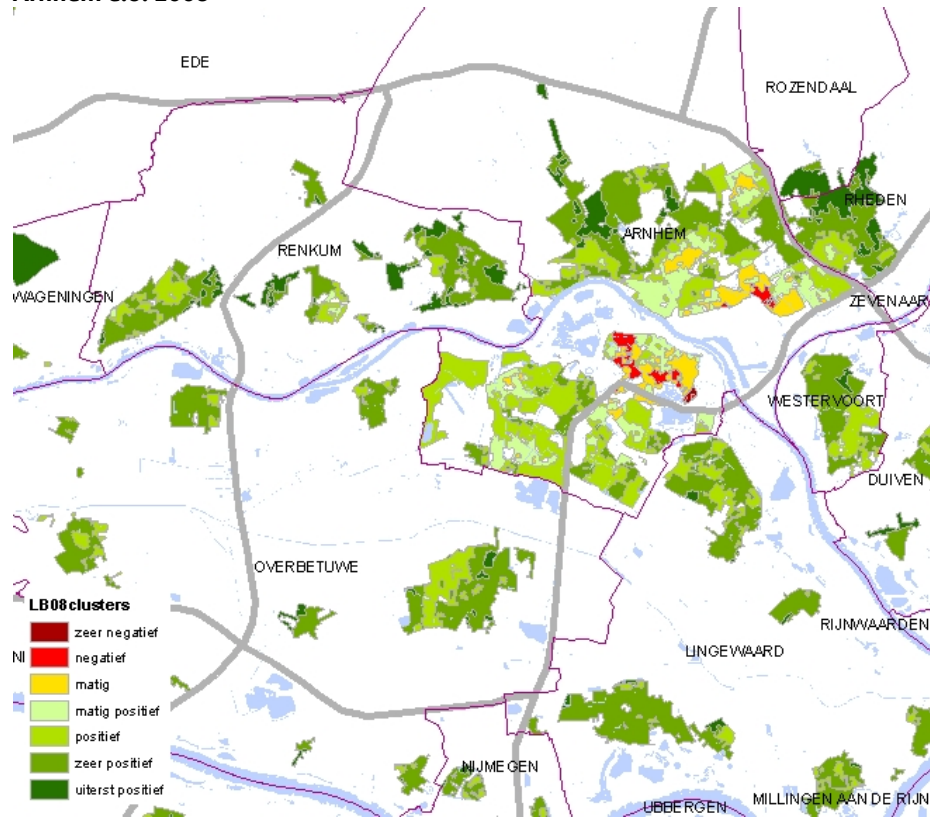
Drechtsteden 2008

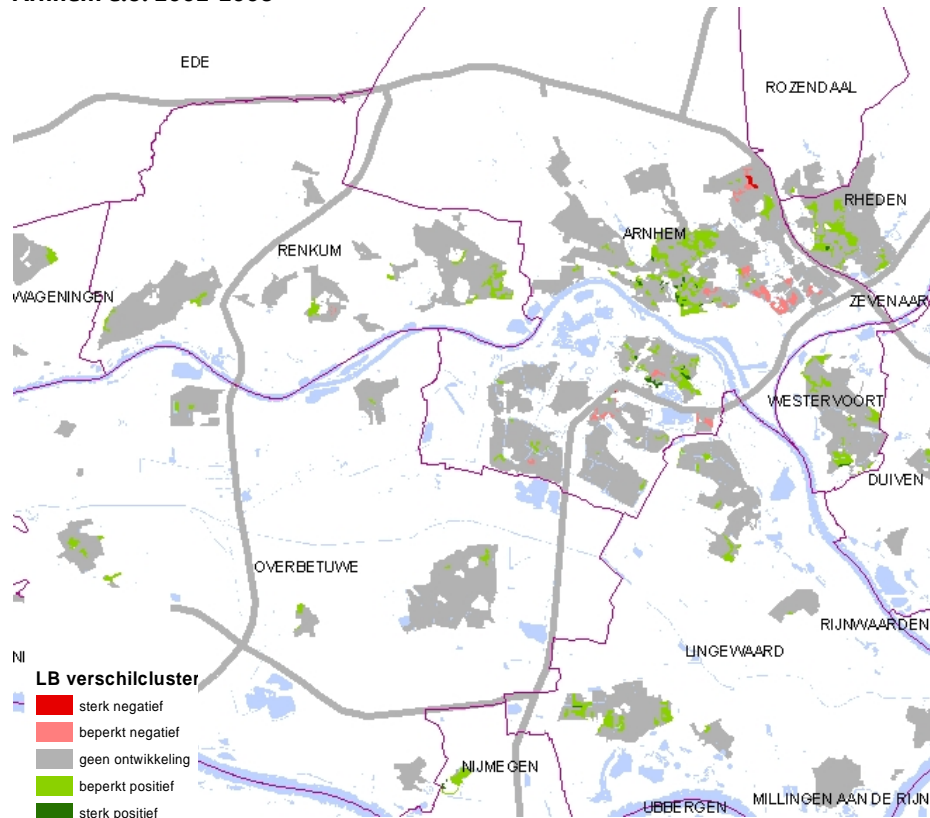
Drechtsteden 1998-2008

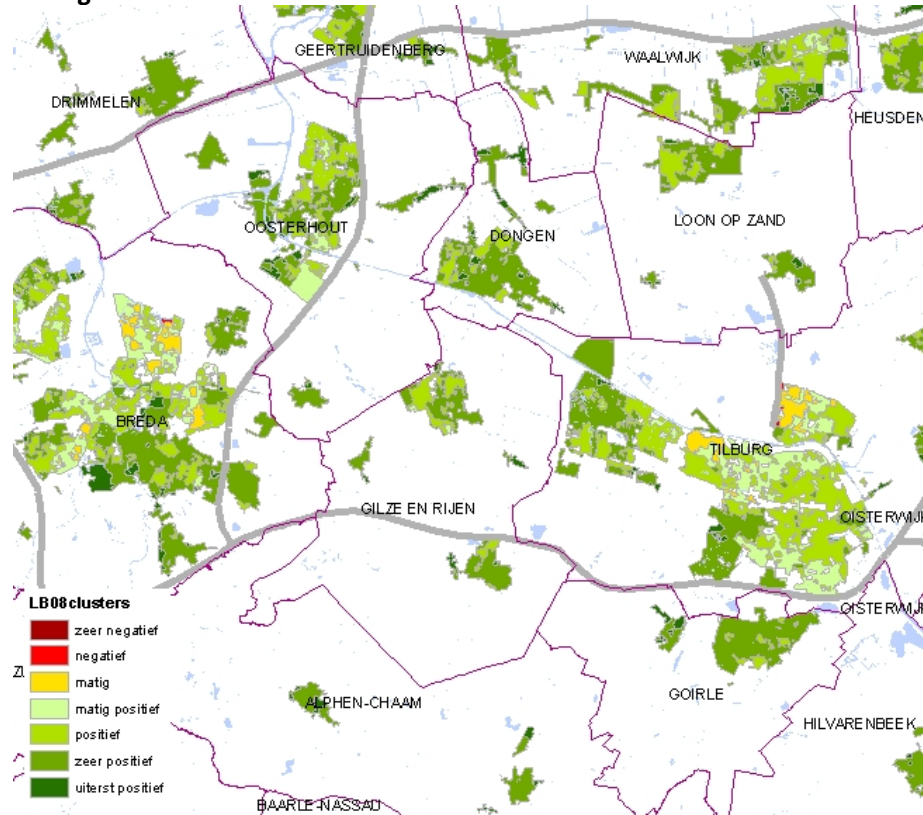
Arnhem e.o. 2008

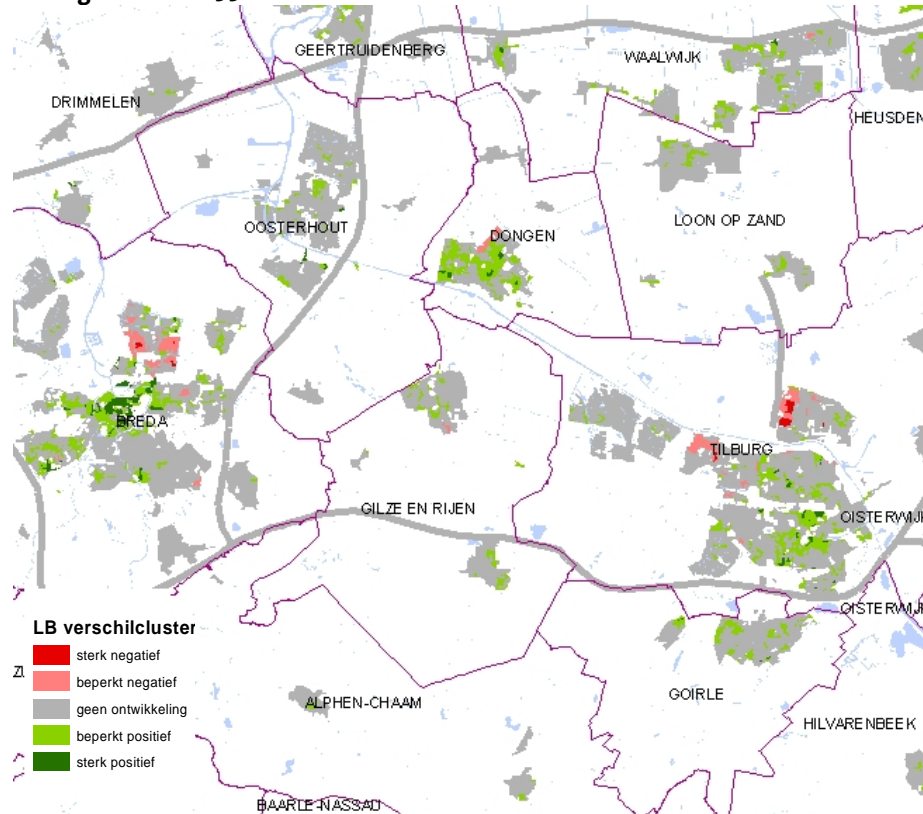
Arnhem e.o. 2002-2008

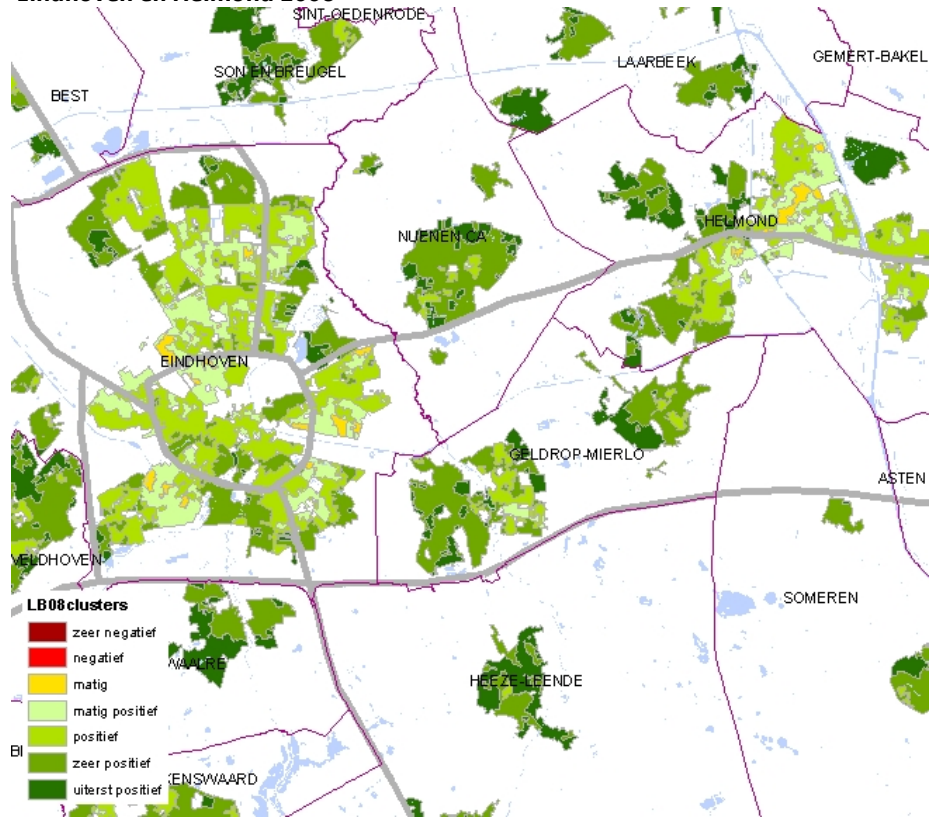
Tilburg en Breda 2008

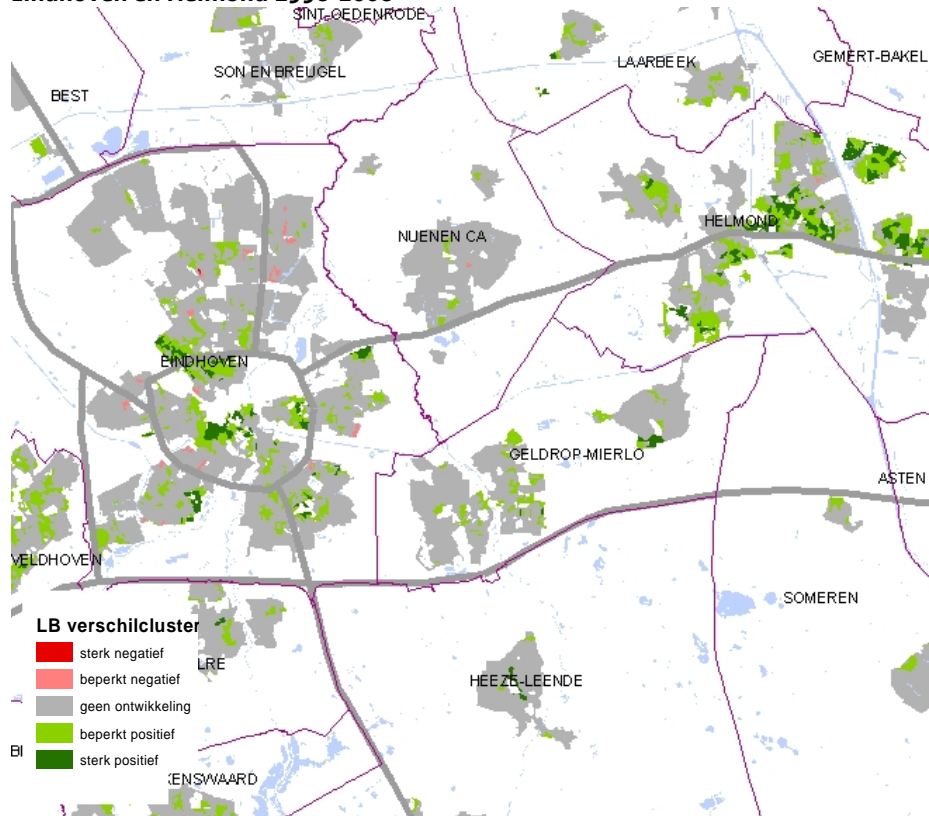
Tilburg en Breda 1998-2008

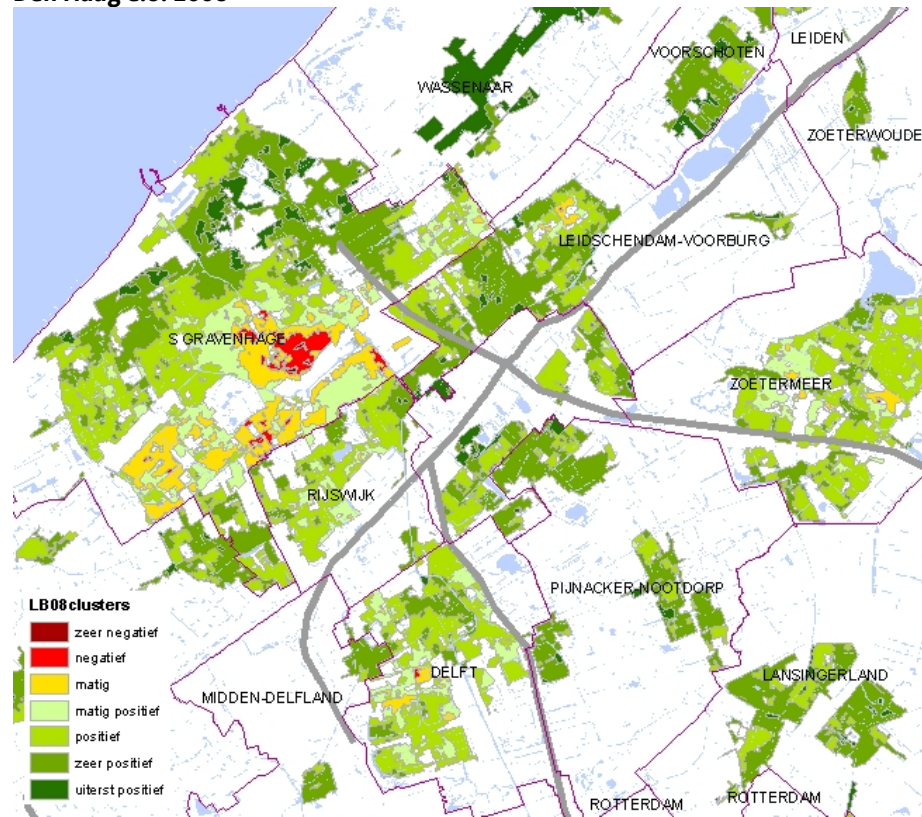
Eindhoven en Helmond 2008

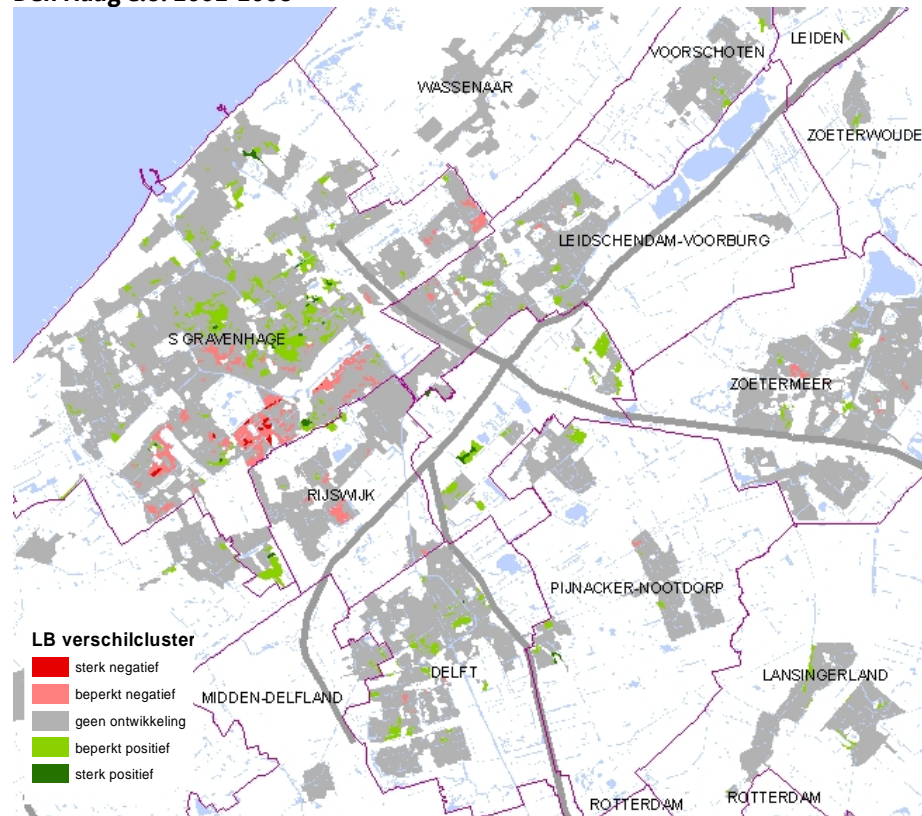
Eindhoven en Helmond 1998-2008

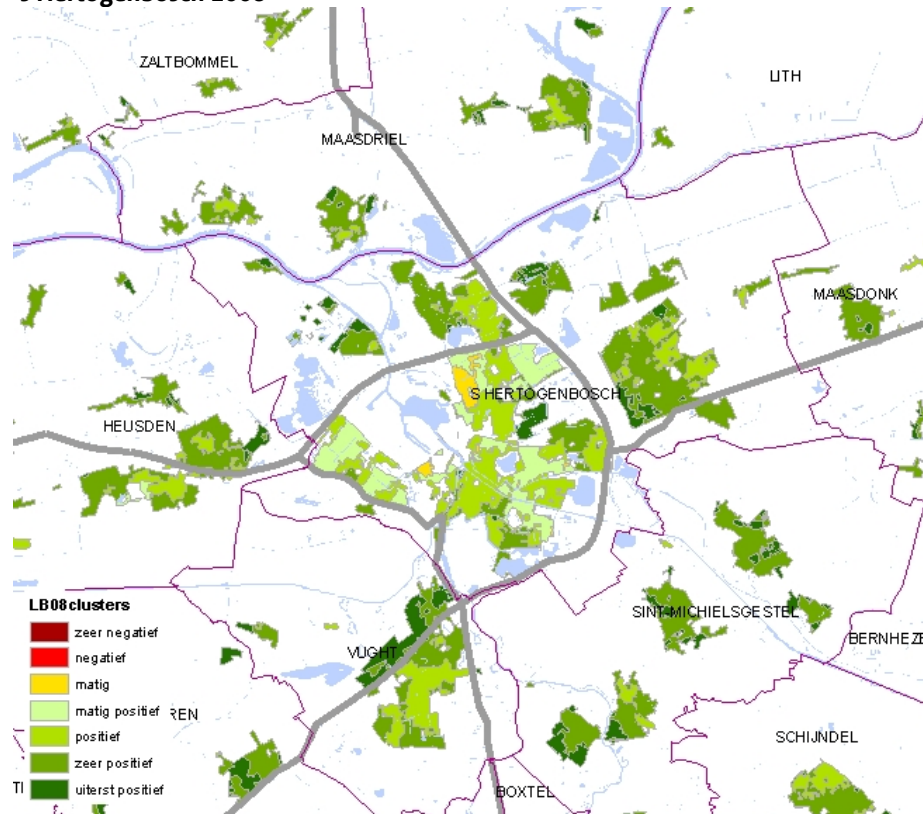
Den Haag e.o. 2008

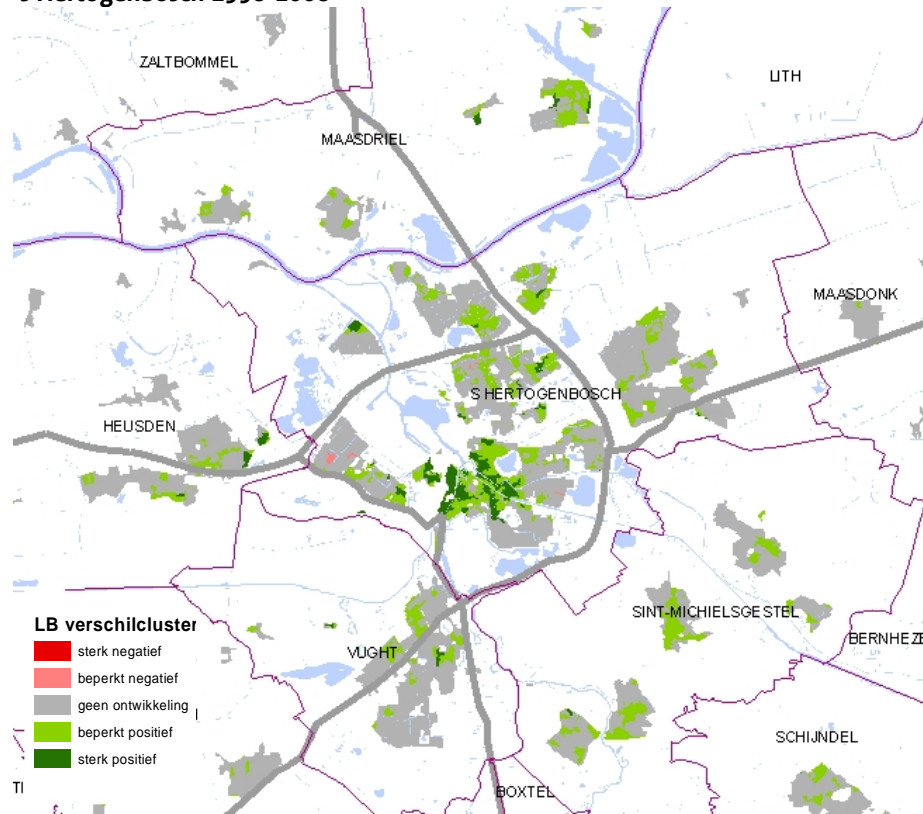
Den Haag e.o. 2002-2008

's Hertogenbosch 2008

's Hertogenbosch 1998-2008

3

Methodische verantwoording

Het principe van een update met de Leefbaarometer is betrekkelijk eenvoudig. De omgevingscondities die in het model van de Leefbaarometer zijn opgenomen, worden geactualiseerd met gegevens op de nieuwe peildatum. Voor deze update betreft dat de peildatum 1-1-2008. De onderliggende gegevens worden verwerkt tot indicatoren die zoveel mogelijk overeenkomen met de indicatoren die in de basismeting voor de modelontwikkeling zijn gebruikt. Vervolgens worden de indicatoren ingevoerd in het model, waarna wordt berekend hoe de leefbaarheid er anno 2008 uitziet. Er is een aantal aanpassingen en wijzigingen doorgevoerd ten opzichte van de meting 2006. Voor een deel is daar ook over gerapporteerd bij de terugmetingen, bijvoorbeeld over de wijze waarop met (prijs)indexering is omgegaan. De volgende onderwerpen worden in dit hoofdstuk beschreven:

- 1 Nieuwe woongebieden
- 2 Ontbrekende gegevens
- 3 Veranderde gegevens
- 4 Gevoeligheid ontwikkeling in klassen

3.1 Nieuwe woongebieden

Ten opzichte van 2006 (en de terugmetingen), is er een wijziging doorgevoerd in de methode die te maken heeft met de definitie van woongebieden.

Het maken van de clusterkaarten gebeurt – net als bij voorgaande metingen - op basis van de ppc6polygonenkaart van het Kadaster. Deze kaart wordt bewerkt om te voorkomen dat delen van een postcodegebied waar geen of nauwelijks woningen staan toch onderdeel uitmaken van de clusterkaart. Als deze correctie *niet* wordt gemaakt, resulteert dit in sport- en recreatiegebieden, weilanden en bedrijventerreinen waar een leefbaarheidscore aan wordt toegekend. Doordat dit in de regel grotere oppervlakken zijn ten opzichte van de delen van de postcode waar woningen staan, leidt dat tot sterk vertekende kaartbeelden. Daarom is ervoor

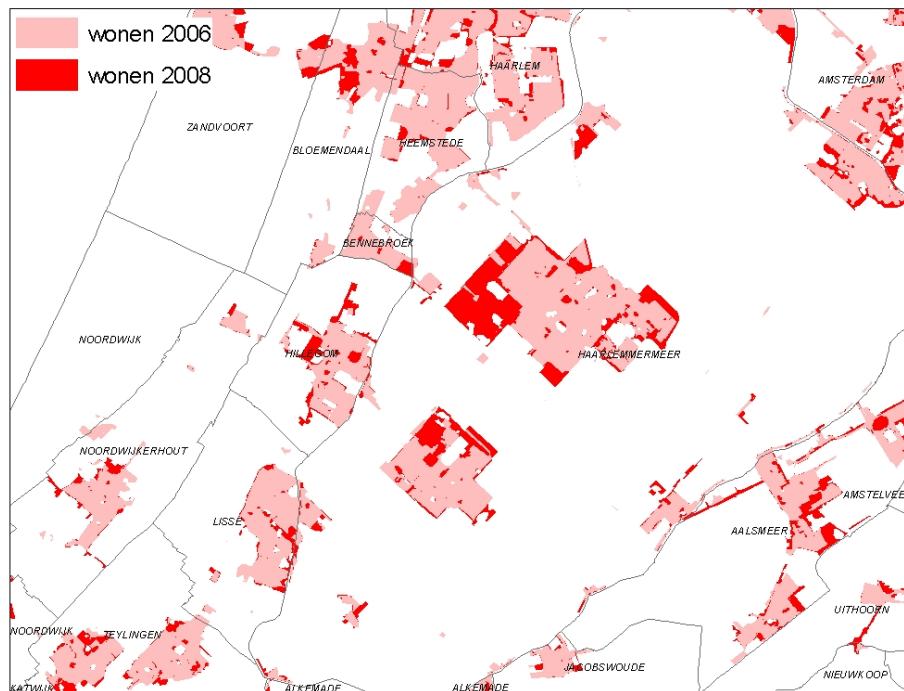
gekozen om de leefbaarheidscore zoveel mogelijk betrekking te laten hebben op woongebieden.

In voorgaande jaren zijn de delen van de 6ppc-gebieden met hoofdfunctie 'wonen' bepaald met behulp van de bodemstatistiek van het CBS en aanvullende bronnen zoals de Nieuwe Kaart om uitleglocaties toe te voegen. De CBS-kaart is echter sinds 2003 niet meer geactualiseerd. De basiskaart voor de Leefbaarometer komt daarmee steeds verder van de werkelijkheid af te liggen, wat als ongewenst wordt beschouwd. Daarom is een alternatief ontwikkeld. Er is daarvoor gebruikgemaakt van 4 kaarten:

- Kaart 1. Residential areas Nederland, release NL-09m02 Falkplan
- Kaart 2. Industry release NL-09m02 Falkplan
- Kaart 3. Ibis bedrijfslocaties, polygonen 2008
- Kaart 4. Pc6polygonen (gesloten polygonen) kadaster 2008

De residential areas (kaart 1) vormen de basis. Dit is een actuele kaart met het bebouwd gebied van Nederland. Deze kaart is qua schaalniveau vergelijkbaar met de in voorgaande metingen gebruikte CBS-bodemstatistiek. De Falkplankaart is echter actueel, en heeft ook nieuwbouwlocaties. Een beperking van de kaart is echter dat bedrijventerreinen die aan het woongebied grenzen, zijn opgenomen in de bebouwingscontour. De kaart wordt daarom doorsneden met Kaart 2 (industry) en Kaart 3 (Ibis). Het resultaat is een contour die de hoofdfunctie 'wonen' aangeeft. Deze kaart wordt vervolgens weer gecombineerd met de pc6polygonenkaart om de 6ppc's van woongebieden te maken. In figuur 3-8 is voor een deel van Nederland het verschil tussen de oude en nieuwe wooncontouren zichtbaar gemaakt.

figuur 3-1 Verschil oude en nieuwe woonkaart voor de Leefbaarometer

De verschillen met de oorspronkelijke woonkaarten zijn voor de bestaande woongebieden beperkt. De verschillen ontstaan in het bijzonder als gevolg van nieuwbouw. Dat is een verbetering ten opzichte van de eerder gebruikte woonkaart omdat de nieuwe kaart de feitelijke actuele grenzen aangeeft. Een andere verandering is dat de resolutie bij de nieuwe kaart wat hoger ligt. Daardoor is sommige lintbebouwing zichtbaar die eerder ontbrak in de woonkaart (zie bijvoorbeeld de strook van Aalsmeer naar zuidwest, richting Rijsenhout in figuur 3-1). Indien die lintbebouwing de grenzen voor afbeelding in een cluster overschrijdt, wordt die bestaande bebouwing zichtbaar in de Leefbaarometer 2008, terwijl die niet zichtbaar was in de Leefbaarometer 2006.

Een laatste verschil ontstaat als gevolg van de andere wijze waarop gecorrigeerd is voor de aanwezigheid van andere functies dan wonen. Er is expliciet gecorrigeerd voor de aanwezigheid van bedrijventerreinen. Andere functies die grenzen aan de contour voor woongebieden en vallen binnen dezelfde postcode (6ppc) als het woongebied kunnen nog in de kaart voorkomen. Dit blijken bij nadere inspectie in het bijzonder gebieden met een recreatieve bestemming te zijn. Per saldo wordt daardoor – zoals kan worden gezien in figuur 3-1 - wat meer ‘opgevuld’ in het bebouwde gebied ten opzichte van de woonkaart die voor 2006 en voorgaande jaren is gebruikt.

3.2 Ontbrekende gegevens

Van één indicator hebben we geen nieuwe gegevens ingevoerd in het model omdat daarvoor de gegevens nog ontbraken: de geluidsbelasting. Daarvoor zijn de waarden overgenomen uit 2006. Voor nieuwe woongebieden – waarvoor geen waarden over 2006 bekend zijn - is een gemiddeldesubstitutie toegepast. Dat houdt in dat voor deze gebieden is uitgegaan van de gemiddelde geluidbelasting zoals die in de woongebieden in Nederland (de onbewoonde delen zijn dus niet meegenomen bij het bepalen van het gemiddelde) geldt. Dat zal soms een overschatting en soms een onderschatting van de feitelijke geluidbelasting met zich mee brengen.

Voor geheel Nederland is het gevolg van deze benadering dat de betreffende indicator constant is gehouden bij de ontwikkeling tussen 2006 en 2008 en geen onderscheidende invloed heeft op de waarde van nieuwe woongebieden omdat die allemaal dezelfde waarde hebben gekregen. Met deze ‘uitgeschakelde’ indicator is 99% van het model geactualiseerd voor de meting 2008. De reden is dat de ontbrekende indicator een relatief laag gewicht heeft in het model.

3.3 Veranderde gegevens

In een aantal gevallen is de berekeningswijze van de indicatoren aangepast omdat de basisgegevens waaraan de indicatoren zijn ontleend anders waren dan bij de basismeting. Dit was het geval bij:

- 1 Sociale huur
- 2 Verkoop huurwoningen

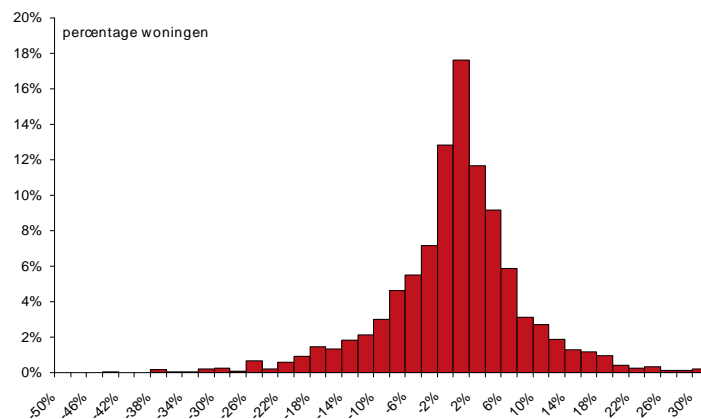
- 3 Groen en water
- 4 Aantal woningen en dichtheid.

3.3.1 Sociale huur

Er heeft een verandering plaatsgevonden in de methode achter SysWov waarmee het aandeel sociale huurwoningen op 4ppc-niveau wordt bepaald. De verandering leidt tot een totale 'toename' van het aandeel sociale huurwoningen in Nederland van 0,59%. Op zichzelf is dat niet veel. Op een laag schaalniveau zijn de effecten echter soms wel vrij groot. Hoe dan ook zou deze verandering ervoor zorgen dat de ontwikkelingen in de Leefbaarometerscore tussen 2006 en 2008 voor een deel niet het gevolg zijn van feitelijke ontwikkelingen, maar van veranderingen in de SysWov-methodiek. Dat is ongewenst. In deze paragraaf worden de opties besproken om hiervoor te corrigeren.

In figuur 3-2 is de verdeling van de wijziging van het aandeel sociale huurwoningen als gevolg van de methodewijziging op 4ppc-niveau getoond. Daaruit blijkt dat aanpassingen groter dan 10% (positief en negatief) in relatief weinig gebieden voorkomen, maar dat dit ook weer niet verwaarloosbaar is. Er zijn dus gebieden die met een forse bijstelling te maken hebben gehad.

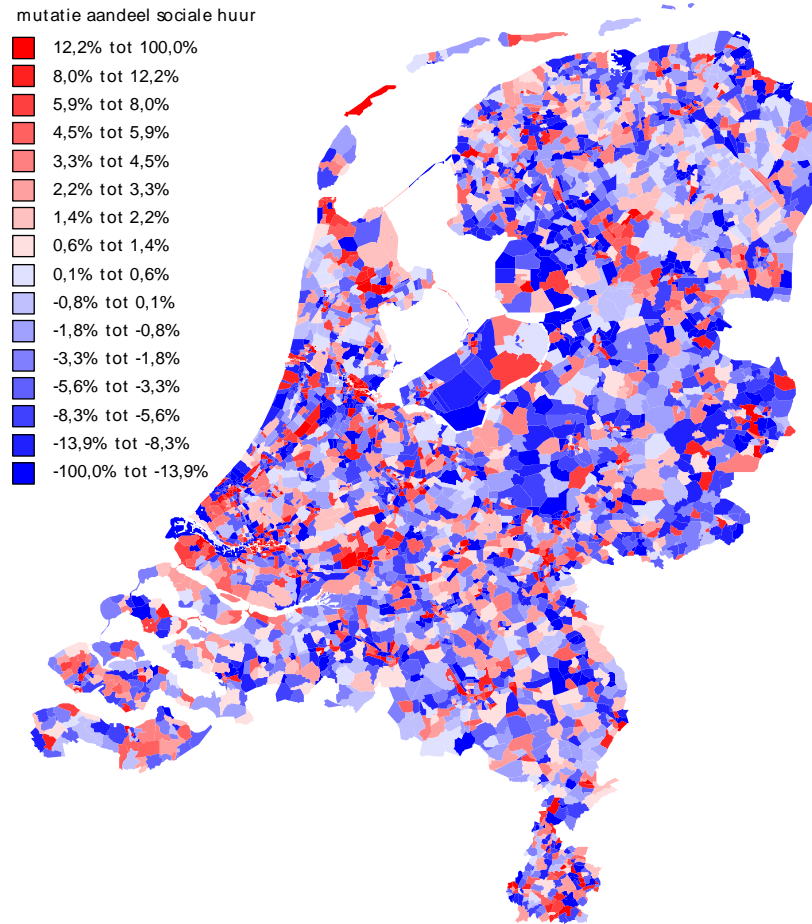
figuur 3-2 Verdeling van de verschillen in het aandeel sociale huurwoningen tussen de verschillende versies van SysWov

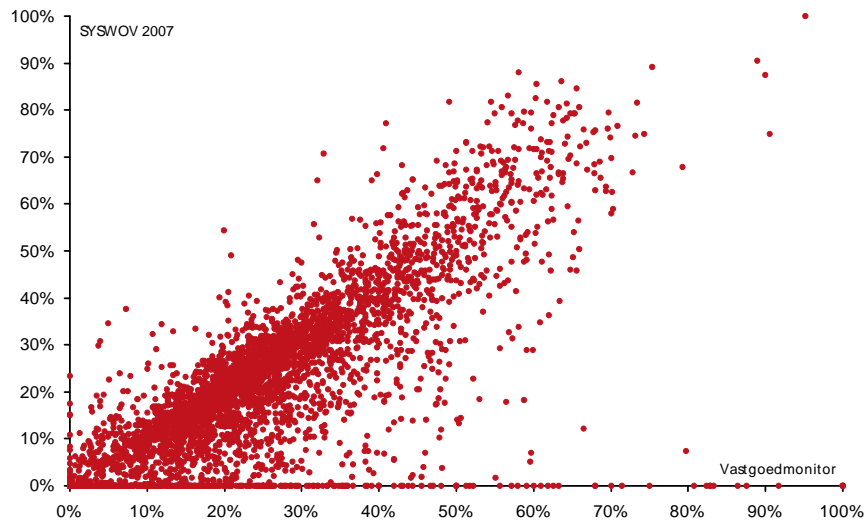
Uit de kaart in figuur 3-3 blijkt dat er geen systematisch regionaal patroon in die correctie zit. Dat was ook niet te verwachten omdat de oorzaak ligt in de foutmarges in de enquêtes achter SysWov. Die zijn niet regionaal verschillend.

In figuur 3-4 is voor alle PC4-gebieden in Nederland het percentage sociale huurwoningen vergeleken dat voortkomt uit de ABF Vastgoedmonitor (oude SysWov-methode die is gebruikt bij de Leefbaarometer 2006) en de nieuwe methode (SysWov 2007) voor het peiljaar 2006. Daaruit blijkt dat er forse verschillen zijn die niet het gevolg kunnen zijn van een feitelijke afname van het aandeel sociale huurwoningen, maar van de overgang naar de nieuwe methode.

figuur 3-3 Ruimtelijke verdeling correctie aandeel sociale huur op 4ppc-niveau a.g.v. methodewijziging (2008)

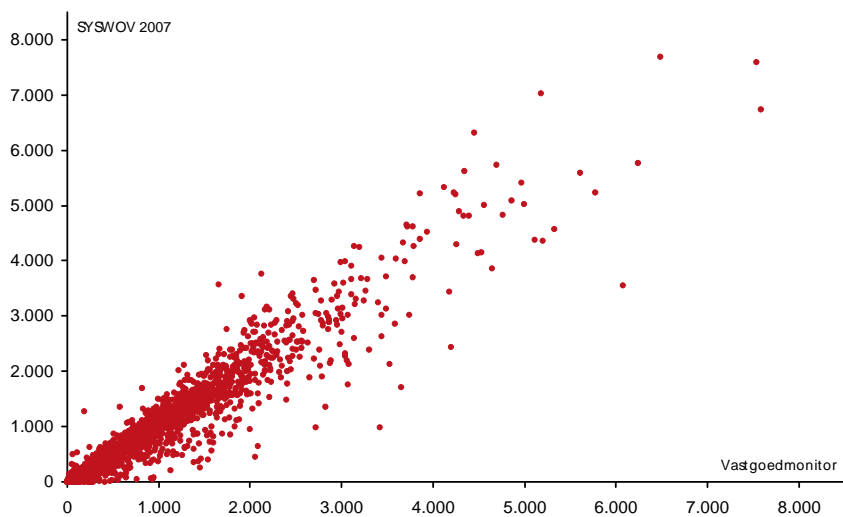

figuur 3-4 Sociale huurwoningen (aandeel 2006): verschillen tussen ABF Vastgoedmonitor versus SysWov 2007

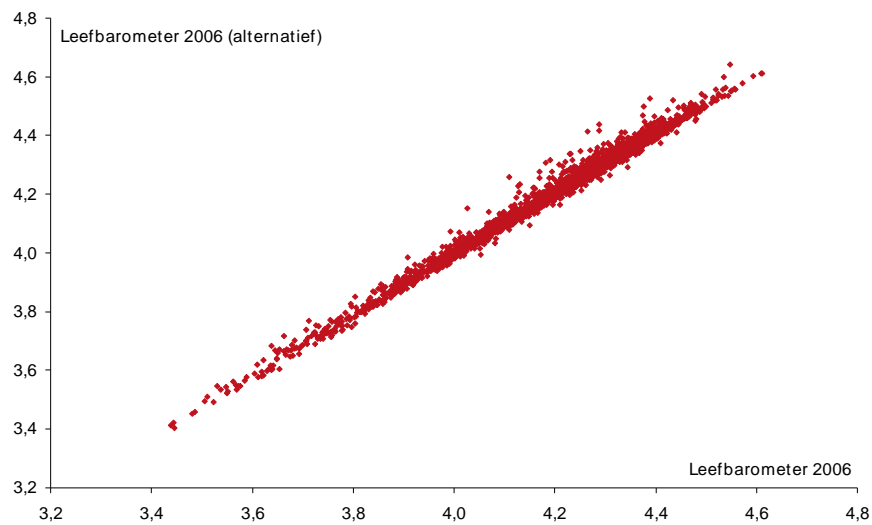
In figuur 3-5 wordt dezelfde relatie getoond als in figuur 3-4, maar dan voor het absolute aantal sociale huurwoningen in 2006 volgens de twee methoden. Bij de absolute aantallen is het beeld wat minder geprononceerd. De reden daarvoor is dat de grootste afwijkingen voorkomen in gebieden met weinig woningen.

figuur 3-5 Sociale huurwoningen (aantal 2006): verschillen tussen ABF Vastgoedmonitor versus SysWov 2007

De verschillen tussen beide methoden zijn op het schaalniveau van 4ppc-gebieden aanzienlijk en (dus) van invloed op de scores van de Leefbaarometer. Het effect is weergegeven in figuur 3-6. De scores op de Leefbaarometer wijken vanzelfsprekend niet zoveel van elkaar af als de afzonderlijke schattingen van het aantal sociale huurwoningen omdat het aandeel sociale huur slechts één van de vele indicatoren is in de Leefbaarometer. Toch is het een afwijking die bij nadere bestudering wel tot systematische vertekeningen leidt en daarmee zeer ongewenst is.

figuur 3-6 Leefbaarometer 2006 zoals gepubliceerd versus Leefbaarometer herberekend met SysWov 2007

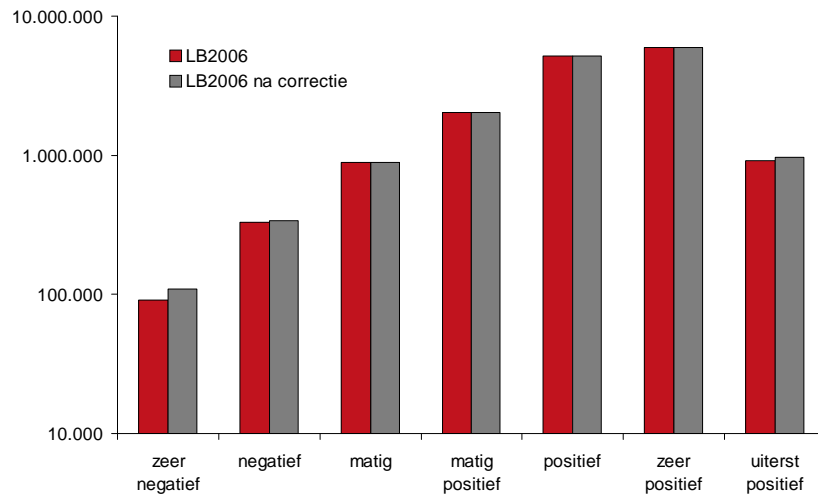

De systematische vertekening ontstaat doordat de nieuwe SysWov-methode ertoe leidt dat er vooral een verslechtering van de score op de Leefbaarometer optreedt in 6ppc-gebieden die toch al een slechte score hadden. Met andere woorden: vooral in gebieden met een problematische leefbaarheid is het aandeel sociale huur met de nieuwe methode naar boven bijgesteld. Tabel 3-1 laat zien dat de herberekening ertoe leidt dat 22.755 mensen extra in een woongebied uit klasse 1 (de minst gunstige leefbaarheidsscore) komen te wonen. 4.285 mensen gaan als gevolg van de herberekening van klasse 1 naar 2. Per saldo zou de omvang van klasse 1 in 2006 dus toenemen van 90.675 naar 109.145, uitsluitend als gevolg van de wijziging in de SysWov-systematiek. In figuur 3.6 is dat grafisch weergegeven.

Tabel 3-1 Invloed van de herberekening score Leefbaarometer 2006 op de klassenvulling van de Leefbaarometer

	Naar:	1	2	3	4	5	6	7	Totaal gepubliceerd:
Van:									
1		86.390	4.285						90.675
2		22.755	295.945	11.920					330.620
3			37.765	821.855	30.295				889.915
4				55.595	1.905.290	72.935			2.033.820
5					90.825	4.970.140	125.795		5.186.760
6						119.945	5.785.535	71.350	5.976.830
7							26.775	891.100	917.875
Totaal Herberekend:		109.145	337.995	889.370	2.026.410	5.163.020	5.938.105	962.450	

figuur 3-7 Invloed van de herberekening score LBM 2006 op de klassenvulling⁸ van de Leefbaarometer

Als de Leefbaarometer 2008 zou worden berekend met de nieuwe SysWov-systematiek zou dat dus een verslechtering in de ontwikkeling van de leefbaarheid tussen 2006 en 2008 tot gevolg hebben die geen feitelijke verslechtering van de leefbaarheid is, maar het gevolg van de wijziging in methode.

Voor de update van de Leefbaarometer waren er drie mogelijkheden om met de wijziging in de SysWov-systematiek om te gaan:

1. De Leefbaarometer 2008 wordt berekend met de nieuwe SysWov-systematiek, de Leefbaarometerscore van 2006 blijft de score die nu is gepubliceerd. Het voordeel hiervan is dat bij de meest recente data wordt aangesloten en er geen correctiefactor hoeft te worden berekend waarmee in toekomstige updates steeds rekening gehouden moet worden. Het nadeel is dat de ontwikkeling van de leefbaarheidscore voor een bepaald gebied niet het gevolg hoeft te zijn van een feitelijke ontwikkeling in leefbaarheid, maar het resultaat kan zijn van de overgang naar de nieuwe SysWov-methode. Bovenstaande analyses laten zien dat die 'fouten' fors kunnen zijn.
2. De Leefbaarometer 2008 wordt berekend met de nieuwe SysWov-systematiek en de Leefbaarometer 2006 wordt met terugwerkende kracht opnieuw berekend met de nieuwe SysWov-systematiek. Het voordeel hiervan is dat de ontwikkeling in de Leefbaarometerscore de werkelijke ontwikkeling in de sociale huur volgt. Het nadeel is dat eerder gepubliceerde scores/kaarten etc. moeten worden herzien.

voetnoot

⁸ Om de verschuivingen in alle klassen en in het bijzonder de toename in de klassen met een negatieve leefbaarheid in een figuur te laten zien, is gekozen voor een logaritmische schaal op de verticale as. Daardoor is de toename van het aantal waarnemingen in met name de twee grootste klassen 'positief' en 'zeer positief' echter niet goed zichtbaar. Het saldo van toe- en afnames is vanzelfsprekend gelijk een nul.

3. De Leefbaarometer 2006 blijft de score die al gepubliceerd is en de Leefbaarometer 2008 wordt berekend met een waarde voor het aandeel sociale huurwoningen die gelijk is aan de waarde van 2006 met de oude systematiek plus de ontwikkeling van de waarde van 2006 tot 2008 op basis van de nieuwe systematiek. Het voordeel van deze methode is dat de ontwikkeling van de Leefbaarometer de feitelijke ontwikkeling volgt, en dat de eerder gepubliceerde score voor 2006 niet hoeft te worden herzien. Dit heeft als bijkomend voordeel dat die scores door een groot aantal steden zijn gevalideerd. Het nadeel is dat eenmalig een correctiefactor moet worden bepaald die ook bij toekomstige updates moet worden gehanteerd.

In Tabel 3-2 wordt het verschil weergegeven tussen de Leefbaarometerscore zoals berekend met de nieuwe Syswov-systematiek (optie 1 en 2) en zoals berekend met de methode waarbij alleen de ontwikkeling wordt meegenomen (optie 3). Als de nieuwe Syswov-systematiek zonder correcties wordt toegepast (optie 1) neemt het aantal mensen in een gebied uit klasse 1 van de Leefbaarometer af van 90.675 in 2006 (zie Tabel 3-1, laatste kolom) tot 26.211 in 2008 (Tabel 3-2, laatste kolom). Als alleen naar de feitelijke ontwikkeling in het aantal sociale huurwoningen tussen 2006 en 2008 wordt gekeken resteren er 20.647 mensen in een gebied met score 'zeer negatief' (onderste rij in Tabel 3-2).

Tabel 3-2 Invloed van de herberekening van de score van de Leefbaarometer 2008 op de klassenvulling van de Leefbaarometer

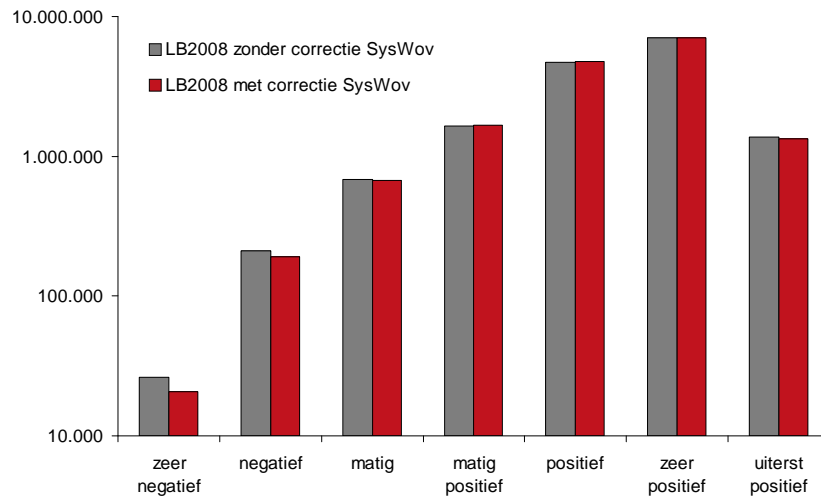
Opties 1&2:	1	2	3	4	5	6	7	Totaal volgens nieuwe Syswov
Optie3:								
1	18.436	7.775						26.211
2	2.211	177.206	30.680					210.097
3		6.480	621.897	49.758				678.135
4			22.943	1.551.788	82.676			1.657.407
5				61.688	4.530.824	137.921		4.730.433
6					133.455	6.865.163	46.473	7.045.091
7						89.338	1.292.195	1.381.533
Totaal volgens optie 3	20.647	191.461	675.520	1.663.234	4.746.955	7.092.422	1.338.668	

Omdat er tussen 2006 en 2008 sprake was van een forse verbetering van de Leefbaarheidscores wordt de neerwaartse bijstelling als gevolg van SysWov enigszins gecamoufleerd (ze leidt niet tot een verslechtering, maar tot een demping van de verbetering).

In figuur 3.7 zijn de totalen per klasse grafisch weergegeven. De grijze staaf in de figuur is de situatie waarin geen correctie wordt toegepast op de methodewijziging

in SysWov (optie 1). De rode staaf is de situatie waarbij daarvoor wel wordt gecorrigeerd (optie 3).

figuur 3-8 Invloed van de herberekening van de score van de Leefbaarometer 2008 op de klassenvulling van de Leefbaarometer

Noot. Verticale as is logaritmisch, daardoor geringe veranderingen zichtbaar bij de 'grote klassen'.

In overleg met de begeleidingscommissie is gekozen voor optie 3, omdat die voor de gebruikers van de Leefbaarometer de minste nadelen oplevert. Dat betekent dat de totale klassenvulling uitkomt op de totalen zoals die in de onderste rij van Tabel 3-2 en in de rode staven in figuur 3-8 zijn weergegeven. Voor toekomstige updates wordt de mogelijkheid onderzocht om over te stappen op een andere wijze van bepalen van het aandeel sociale huur, gebaseerd op de registratiebestanden van het Kadaster. Daarmee zouden methodologische problemen die altijd aan enquêtes (zullen blijven) kleven in de toekomst niet meer aan de orde zijn.

3.3.2 Verkoop huurwoningen

Voor het maken van het basisbestand 'verkoop huurwoningen' met het Kadaster is voor de meting van 2008 een nieuwe methode gebruikt. De belangrijkste verandering is dat dochterondernemingen (van verhuurders) nu ook zijn opgenomen. Die waren voorheen niet geïdentificeerd. Verder zijn nieuwbouw en extreme waarden uitgefilterd. Nieuwbouw hoort vanzelfsprekend niet thuis bij een indicator 'verkoop huurwoningen aan zittende bewoners'. Extreme waarden zijn verkoopwaarden die zeer vermoedelijk onjuist zijn als gevolg van fouten in de registratie. Die werden in eerdere versies van de Leefbaarometer ook al uitgefilterd. Dat betreft dus geen methodewijziging.

Indexering is toegepast conform de methode die is gebruikt bij de terugmetingen (ontwikkeling ten opzichte van de algemene prijsontwikkeling van koopwoningen zoals gepubliceerd door het CBS).

3.3.3 Groen en water

Doordat de Bodemstatistiek te verouderd is geraakt (zie ook paragraaf 3.1), zijn de indicatoren voor groen en water, die voorheen uit de Bodemstatistiek werden afgeleid, voor de meting 2008 afgeleid uit de top-10 vectorkaart.

Oppervlak groen

Om tot het aandeel groen per 6ppc-gebied te bepalen, zijn uit de top10-vectorkaart de volgende klassen geselecteerd: boomgaard, gemengd bos, griend, heide, loofbos, populierenopstand, weiland en zand. Vervolgens zijn hieruit de volgende polygonen gerasterd met blokken van veertig bij veertig meter. De rastering is gedaan om de methode die is gebruikt bij het maken van de Bodemstatistiek zoveel mogelijk te benaderen. Deze blokken zijn doorsneden met de 6ppc-kaart, waarmee het oppervlak groen per gebied berekend kan worden. Als gevolg van deze methode zijn de verschillen met de oorspronkelijke indicator beperkt.

Oppervlak water

Alle watergebieden zijn uit de top10-vectorkaart geselecteerd. Vervolgens zijn de randmeren en buitenwaters hieruit verwijderd. Door het overblijvende water te doorsnijden met de 6ppc-kaart, is het oppervlak water per 6ppc-gebied berekend. Ten opzichte van de methode die voorheen is gehanteerd levert dit iets meer water op per 6ppc-gebied. Slootjes en dergelijke zijn in de top10-vectorkaart namelijk wel zichtbaar terwijl dat bij de Bodemstatistiek niet het geval is.

Afstand tot groot water

Voor deze indicator zijn randmeren, buitenwateren, grote rivieren en grote meren uit de top10-vectorkaart geselecteerd. Deze indicator levert geen verschillen op ten opzichte van de eerdere versie omdat het hier om grote vlakken gaat.

3.3.4 Aantal woningen en dichtheid

De dichtheid wordt bepaald met de berekende woningvoorraad per 6ppc-gebied en het oppervlak van de niet-gesloten 6ppc-polygonen van het Kadaster. De woningvoorraad wordt berekend op basis van de voorraad zoals gerapporteerd door het CBS over 2004 en gemuteerd met de woningmutatiegegevens van het CBS. Door afrondingen en registratiefouten kan deze procedure resulteren in negatieve woningaantallen. In voorgaande metingen is het aantal woningen in die gevallen op 'nul' gesteld. Voor de meting 2008 is bij woningaantallen kleiner dan 0, het aantal huishoudens genomen als indicator van het aantal woningen. Het gevolg is dat iets minder 6ppc's een 'missing' waarde krijgen in de kaartbeelden van de Leefbaarometer 2008. Er ontstaan daardoor minder 'gaten' in, in het bijzonder, de clusterkaarten. In kwantitatieve zin – voor de berekening van het aantal mensen in 6ppc-gebieden met een bepaalde leefbaarheidsklasse - maakt deze aanpassing niet uit. Daarbij wordt namelijk net als voorheen uitgegaan van de personenstatistiek van het CBS.

3.4 Gevoeligheid ontwikkeling in klassen

Ontwikkelingen in de leefbaarheid worden berekend als de verschilscore op de berekende leefbaarheidsuitkomst (continue schaal van 1 tot 5) tussen meetjaren voor alle afzonderlijke 6ppc-gebieden. Met de verschilcores worden verschilklassen berekend. Er zijn vijf klassen gedefinieerd om de ontwikkeling mee weer te geven:

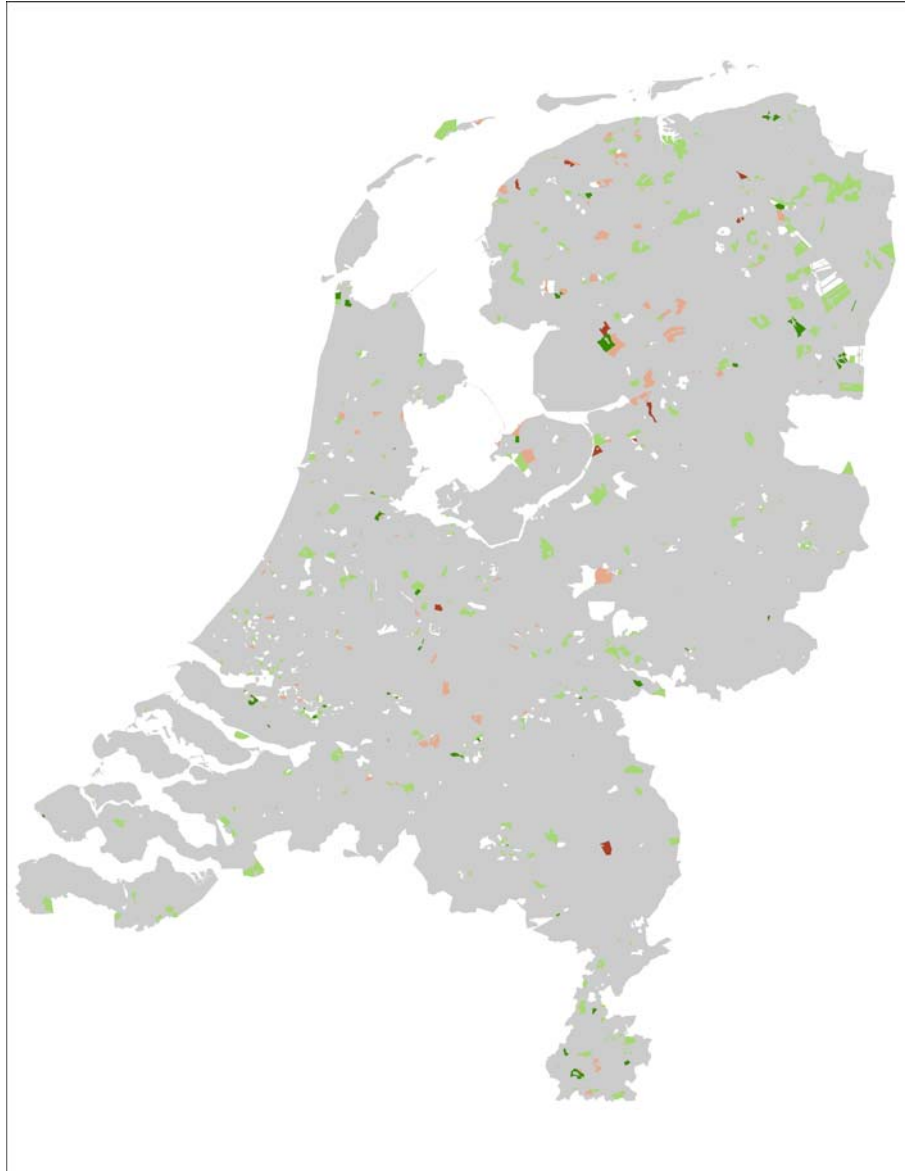
- 1 Grote positieve ontwikkeling
- 2 Beperkt positieve ontwikkeling.
- 3 Geen ontwikkeling
- 4 Beperkt negatieve ontwikkeling.
- 5 Grote negatieve ontwikkeling.

Een verandering tussen een halve en een hele klasse op de basisschaal van de Leefbaarometer wordt als een beperkte ontwikkeling gekenmerkt. Gebieden die een dergelijke ontwikkeling doormaken *kunnen* van leefbaarheidsklasse in de Leefbaarometer veranderen, maar dat hoeft niet. Een dergelijke ontwikkeling kan zich ook binnen een leefbaarheidsklasse afspelen. Een ontwikkeling wordt als 'groot' benoemd als de verandering minimaal een klasse in de Leefbaarometer betreft. Dergelijke gebieden veranderen *wel* altijd ook van leefbaarheidsklasse. Alleen in de hoogste klasse (uiterst positief) kunnen er ontwikkelingen zijn die groter zijn terwijl men wel binnen dezelfde (uiterst positieve) klasse blijft, omdat deze klasse breder is gedefinieerd dan de andere klassen. Er is voor de indeling in vijf klassen gekozen omdat daarmee wordt ingezoomd op de grotere veranderingen.

Filterinstellingen

Bij de indeling in klassen wordt een filter gebruikt voor het 'groene gebied'. Het filter werkt zo dat negatieve ontwikkelingen in het groene gebied (score positief of hoger) van substantiële omvang moeten zijn om als negatieve verandering te worden benoemd. De reden daarvoor is dat er anders te veel 'signalen' van een verslechtering ontstaan in groene regio's die uiteindelijk van betrekkelijk weinig betekenis zijn. Bijvoorbeeld, als een gebied binnen 'uiterst positief' een grote verandering doormaakt, is het de vraag of dat als een 'grote verslechtering' moet worden gekenmerkt. De indruk is dat dit een signalering is die haar doel voorbijschiet. Zeker op hogere aggregatieniveaus (buurt- en wijkkaarten) kunnen dan grote landelijke gebieden van kleur verschieten zonder dat hier een substantiële ontwikkeling aan ten grondslag ligt (zie figuur 3-9).

figuur 3-9 Verschil 2006-2008 buurtniveau, zonder filter

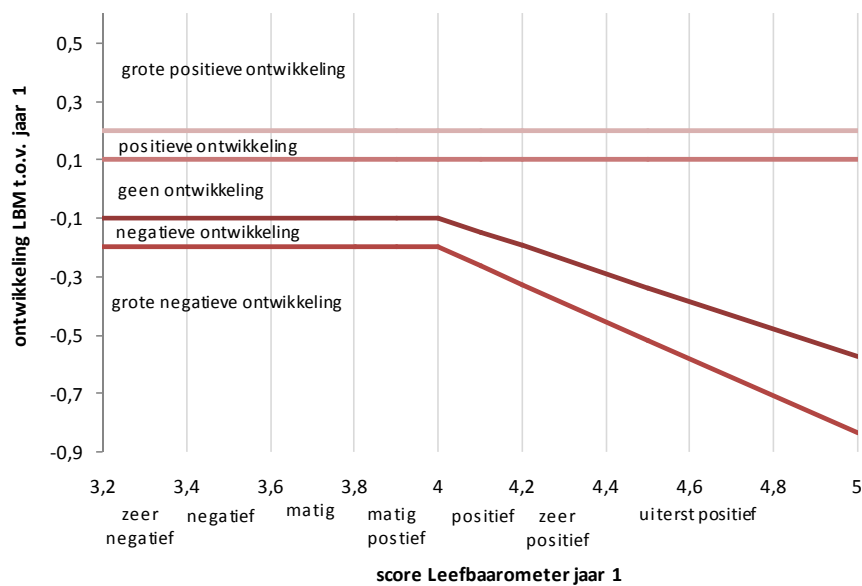
Bij voorgaande metingen is – zoals ook beschreven in de methodische verantwoording bij de terugmetingen (januari 2009) - een filter ingesteld dat vanaf score 3,8 (matig positief) leidde tot een verminderde gevoeligheid voor negatieve veranderingen.

Gebruik van de Leefbaarometer heeft inmiddels het inzicht geboden dat ook de situatie in gebieden die als 'matig positief' worden aangeduid voor veel gemeenten een aandachtspunt is. Ontwikkelingen in die gebieden (zeker negatieve) hebben dan ook een grote attentiewaarde. Vanuit die optiek zou relevante informatie kunnen worden weggegooid door toepassing van het oorspronkelijke filter. Om die reden is verkend welke alternatieve instellingen van het filter relevante ontwikkelingen in de (matig) positieve gebieden op het schaalniveau van clusters overeen

houden terwijl irrelevante ontwikkelingen op het hogere schaalniveau worden uitgefilterd.

De in overleg met de begeleidingscommissie gekozen filterinstelling is er een die dezelfde hellingshoek hanteert als het oorspronkelijke filter, maar die een klasse hoger (vanaf positief) in werking treedt. De werking van het filter is grafisch verbeeld in figuur 3-10.

figuur 3-10 Klassengrenzen voor de ontwikkelingen in relatie tot de uitgangsscore van de Leefbaarometer (jaar 1)

3.5 Aanvullende selecties en controle

Gebieden met te weinig 'celvulling' zijn gecorrigeerd in de kaartbeelden.

3.5.1 Clusters

Met de Leefbaarometer worden geen afzonderlijke 6ppc-gebieden weergegeven. Er wordt altijd geaggregeerd naar clusters; homogene gebieden waarin 6ppc-gebieden zijn samengenomen die binnen eenzelfde klasse vallen. De clustering vindt voor de separate meetjaren en voor de ontwikkelingen plaats volgens dezelfde methode. De consequentie van deze benadering is dat elke kaart 'eigen' clusters heeft. De clusters zijn daarmee geen eenheden die in de tijd kunnen worden gevolgd. Ze veranderen per jaar en die verandering biedt informatie over de ruimtelijke neerslag van leefbaarheid.

Voor clusters van 6ppc-gebieden is voor de kaartbeelden in de Leefbaarometer een ondergrens gehanteerd van vijftig inwoners. Kleine clusters in de klassen 1 en 2 zijn verwijderd. De gebieden waarin deze clusters lagen, kunnen daardoor op de kaarten verschijnen als gebieden met een ontbrekende score of als deel van een groter 'onderliggend' cluster. Voor de hogere klassen (dus: kleine clusters met een positievere leefbaarheidscore) is gekozen voor een methode waarbij het cluster is getrok-

ken bij het aanliggende cluster binnen de eigen gemeente waarmee het het grootste grensvlak deelt. Het ‘bijgetrokken’ cluster telt niet mee bij de berekening van dimensiescores van het cluster. De reden daarvoor is dat dit niet overeenstemt met het principe van clustering: clusters bestaan uit 6ppc-gebieden binnen eenzelfde leefbaarheidsklasse. De aanpassing is daarmee vooral cosmetisch en leidt er vooral toe dat kleine groene gebiedjes binnen grotere groene gebieden niet meer zichtbaar zijn. De alternatieve methode – namelijk om binnen die groene gebieden gaten te laten vallen - wordt minder aantrekkelijk gevonden. Kleine clusters zonder aanliggende andere clusters zijn wel verwijderd uit de kaartbeelden.

Door de methode van clustering – die per klasse plaatsvindt zoals beschreven in de rapportage ‘instrumentontwikkeling’ – kunnen er op de kaartbeelden gebiedjes ontstaan die zelfstandig lijken te zijn maar feitelijk deel uitmaken van een groter cluster. De deelgebieden van een dergelijk groter cluster verschijnen als losse gebieden omdat een ander cluster er voor een deel overheen valt. Een dergelijk schijnbaar zelfstandig deelgebied kan minder dan 50 inwoners hebben. Het wordt echter wel gehandhaafd in de kaartbeelden omdat het geen zelfstandig cluster is. De dimensiewaarden van deze deelgebieden hebben dan ook geen betrekking op de waarden binnen dat deelgebied maar op de waarden van het grotere cluster waar het deel van uitmaakt. Of dit zich voordoet, kan in de Leefbaarometer worden gezien doordat een dergelijk cluster geen unieke clustercode heeft maar dezelfde code als een ander (nabijgelegen) cluster in dezelfde klasse.

Hogere aggregatieniveaus

Voor alle voorgaande jaren in de Leefbaarometer (1998, 2002 en 2006) zijn de scores herberekend voor de indeling in buurten, wijken en gemeenten per 1 januari 2008 (was 1 januari 2006).

Voor hogere aggregatieniveaus (buurten, wijken) is het criterium voor de ondergrens gehanteerd dat ook voor ‘maatwerkverzoeken’ wordt gebruikt.⁹ Dat luidt: een gebied is valide als het minimaal 6 bewoonde 6ppc-gebieden heeft of als er minimaal 100 inwoners zijn in combinatie met minimaal 3 onderliggende 6ppc-gebieden. Op deze manier zijn in het bijzonder de grote landelijke gebieden en binnenstedelijke bedrijventerreinen (die vaak als afzonderlijke buurt zijn afgebakend door de gemeenten) uitgefilterd. Die verschijnen in de kaartbeelden als gebieden met een ontbrekende waarde. Hetzelfde filter is – met terugwerkende kracht – toegepast op de buurten en wijken in voorgaande jaren.

Postcode 4

Met ingang van de meting 2008 zijn gegevens berekend voor de eenheden van vierpositiepostcodes. Deze gegevens zijn met terugwerkende kracht beschikbaar gemaakt voor de jaren 1998, 2002 en 2006. De verdere verwerking van deze gebieden (filter voor de ondergrens) is gelijk aan die van buurten en wijken.

voetnoot

⁹ Dit betreft aanvragen voor informatie op andere schaalniveaus dan standaard in de Leefbaarometer opgenomen, bijvoorbeeld van een corporatie die een eigen gebiedsindeling kent en die de ontwikkeling in deze gebieden aan de hand van 1 cijfer wil volgen.

Bijlage: indicatoren per dimensie

	Indicator	Peildatum ¹⁰	Dimensie
1	Dominantie vrijstaande woningen	1-1-2008	Dimensie "Woningvoorraad"
2	Dominantie tweekappers	1-1-2008	
3	Dominantie flats met meer dan 4 verdiepingen	1-1-2008	
4	Dominantie etagewoningen	1-1-2008	
5	Dominantie boerderijen en tuinderijen	1-1-2008	
6	Dominantie stedelijke statuswoningen	1-1-2008	
7	Dominantie suburbane statuswoningen	1-1-2008	
8	Dichtheid	1-1-2008	
9	Percentage sociale huurwoningen	1-1-2008	
10	Dominantie 1940-1959 bouw	1-1-2008	
11	Dominantie 1970-1979 bouw	1-1-2008	
12	Dominantie vroegnaoorlogs (1945-1960)	1-1-2008	
13	Dominantie vooroorlogse bouw (tot 1940)	1-1-2008	
14	Waarde verkochte huurwoningen	2007	Dimensie "Publieke ruimte"
15	Aandeel sloop	2007	
16	Geluidsbelasting railverkeer	2006	
17	Geluidsbelasting totaal	2006	
18	Nabijheid groot water	1-1-2008	
19	Groene ruimte tussen vroegnaoorlogse bouw	1-1-2008	
20	Water in de wijk	1-1-2008	
21	Uitzicht op binnenwater	1-1-2008	

voetnoot

¹⁰ In het overzicht is het meest recente jaar van de bron weergegeven. Sommige indicatoren zijn op basis van peildatum geïdentificeerd (1-1-2008 bijvoorbeeld). Andere hebben betrekking op jaargemiddelden (2007). Sommige indicatoren zijn samengesteld door combinatie van gegevens uit meerdere jaren. Dan is steeds het meest recente jaar genoemd.

22	Nabijheid supermarkt	1-1-2008	Dimensie "Voorzieningen"
23	Nabijheid bankfiliaal	1-1-2008	
24	Nabijheid groot winkelcentrum	1-1-2008	
25	Aandeel niet-werkende werkzoekenden	31-12-2007	Dimensie "Bevolkingssamenstelling"
26	Dominantie inkomens tot 2x modaal	1-1-2008	
27	Dominantie minimuminkomens	1-1-2008	
28	Dominantie inkomens meer dan 2x modaal	1-1-2008	
29	Aandeel niet-westerse allochtonen	1-1-2008	
30	Aandeel hoogopgeleiden	1-1-2008	
31	Dominantie middelbare paren zonder kinderen	1-1-2008	Dimensie "Sociale Samenhang"
32	Dominantie jonge paren zonder kinderen	1-1-2008	
33	Dominantie oudere paren zonder kinderen	1-1-2008	
34	Dominantie jong alleenstaand	1-1-2008	
35	Dominantie middelbaar alleenstaand	1-1-2008	
36	Aandeel ouderen	1-1-2008	
37	Aandeel gezinnen met kinderen	1-1-2008	
38	Homogeniteit gezinnen met oudere kinderen	1-1-2008	
39	Homogeniteit gezinnen met jonge kinderen	1-1-2008	
40	Dominantie eigenaar bewoners	1-1-2008	
41	Verhuizingen (mutatiegraad)	2007	
42	Vernielingen	2007	Dimensie "Veiligheid"
43	Verstoring openbare orde	2007	
44	Geweldsmisdrijven	2007	
45	Diefstal uit de auto	2007	
46	Overlast	2007	
47	Nabijheid natuurgebied	1-1-2008	Niet toebedeeld aan een dimensie
48	Nabijheid bos	1-1-2008	
49	Nabijheid kust	1-1-2008	